

70% dintre români sînt nemulțumiți de felul în care trăiesc

pag. 3

Sondaj IRSOP

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

Con vorbiri cu MIHAI ȘORA

pag.
8-9

ANUL V • Nr. 26 (229) • 29.VI-05.VII 1994 • 16 pagini • 200 lei

Germani care se întorc în România

ANNEMARIE WEBER

pag. 12

Chișinăul în economia de piață

Reportaj de GEORGE ARUN

Corespondență din Washington

de la VALENTIN FEYNS

pag. 12

România în optimi

Puține lucruri bucură mai mult pe omul politic român decât să i se spună că este "disponibilitate pentru dialog". Din acest punct de vedere, președintele Ion Iliescu este cel mai bun exemplu: neîncetă domnia sa își afirme direct ori prin președintele său de cunoscute măres "disponibilitate pentru dialog".

Disponibilitatea pentru dialog nu este însă o simplă chestiune de voință. Problema adeverătă este dacă prejedintele (dar și alii oamenii politici ai momentului) este psihologic și filosofic apt pentru dialog. Vreau să spun de la început că a nu fi apt pentru dialog nu este neapărat un defect. Misticul, sfîntul, poetul nu au de ce să practice dialogul. Preotul îl poate practica, dar mai degrabă în chestiuni secundare, ce nu interesează esența credinței sale. Foarte multe activități intelectuale esențiale nu presupun dialogul. Cind profesorul de matematică demonstrează o teoremă, cind profesorul de fizică traduce în ecuații un experiment, ei nu dialoghează cu audiența. Cind expertul în finanțe sau cel în management prezintă un raport, ei nu apelează la dialog. În sfîrșit, majoritatea dintre noi, cind stăm de vorbă, bîrbi sau ne sfădum, comunicăm, dar nu dialogăm.

Dialogul autentic este, de fapt, o ocupație puțin frecventă, riscantă, apărută tîrziu și rar în istoria gîndirii omenești. După părere mea, ei presupune patru presupozitii filosofice, relativ greu de acceptat deopotrivă și în totale consecințele lor:

a. Mai întîi trebuie admis că există Adevarul și că acesta este unic. Post-modernistul că crede în multiplicitatea adeverurilor, neo-romanticii că susțin că fiecare nație, fiecare cultură, fiecare secol posedă un adevar propriu, specific și incomensurabil cu celelalte, totuș același din cîmpul dialogului. De asemenea, scepticul radical, care susține că nu există adevar, se află în aceeași situație.

b. În al doilea rînd trebuie consimțit că acest unic Adevar nu este și nu poate fi nici manifest, nici revelat în chip direct sau indirect. Adevarul trebuie imaginat mereu în penumbră și cetea, de unde rezultă că toți oamenii ce se află în eroare. Nici misticul, nici preotul nu pot, din motive lene de înțeles, accepta o asemenea presupozitie, și nici foarte mulți oameni cu totul onorabili ce cred că ei, personal, se găsesc mai aproape de adevar decât alții.

c. Acum, exact credință în unicitatea Adeverului și în universalitatea erorii deschide calea dialogului. Caci dacă toti gresim, nu toți gresim la fel. Prin punerea laolaltă a greșelilor noastre diferite pare ca putință eliminarea sau măcar reducerea treptată a unor dintre ele. O nouă presupozitie – anume că intersecția erorilor diferite duce în slabirea lor reciprocă și nu la întărirea lor – pare necesară. Ca să spunem așa, atunci cind unii sunt orbi și alții sunt surzi, se poate obține normalitatea așezându-i pe deficitari împreună. Crez că astăzi desfășură logicieni și filosofi care îndrîpătă respingă acențiată presupozitie, ceea ce înseamnă că ei nu vor crede că dialogul este un mijloc important de apropiere de Adevar.

d. În fine, mai trebuie să consideri și că Adevarul merită a fi cîntat, și încă pe o cale atât de anevoieasă, prin punerea laolaltă a erorilor individuale. Trebuie să crezi și să speră că orbul și surdul nu se vor pări sau îngela reciproc. Cinecui ori fratele dîntotdeauna al Mareiui Inchizitor al lui Dostoievski – iea din cauză.

Prin urmare, scepticul radical, misticul, post-modernistul, romanticul, anumiti logicieni, tehnologul, cincicul și mulți alții sunt, din principiu, refractari la dialog. Partizanul dialogului este un sceptic moderat, care se simte deficitar și mustind de handicapuri. Dar politicianul?

E imposibil de afiat direct dacă Ion Iliescu, spre pildă, acceptă formal presupozitile despre care vorbeam. Trebuie însă observat că niciodată în răstimp de patru ani și jumătate el nu a admis în chip deschis și limpede o importanță erorii personale. Niciodată el nu a recunoscut că, dacă nu ar fi insistat pentru o anumită formulă, lucrurile ar fi putut merge mai bine. Vina pentru nereușitele tranziției este, pentru el, fie rezultatul politicii greșite a guvernelor Roman-Stolojan, fie cel al obstrucționilor Opoziției, fie are un caracter "obiectiv". S-ar părea, deci, că el nu crede că, la fel ca și ceilalți, se află în eroare, de unde nu se poate ieși decât prin dialog. Ceen ce, cum am spus, nu este neapărat un cursur. Mai întîi s-ar putea că Ion Iliescu să fi avut intr-adevăr dreptate, s-ar putea apoi că, în sinea sa, el să considere că punerea în comun a erorilor reprezentă o procedură mult mai greașă și mai nesigură decât o "tehnologie a ochirii directe a adeverului", opțiune respectabilă în sine. Decit să ajeze laolaltă orbul și surdul, spre a obține deopotrivă vederă și auz, domnia sa presupune, desigur, că dispune de o tehnologie care redă atât vederea orbului și auzul surdului. În loc de a căuta o penibilitate normalitate prin asocierea handicapurilor, el, în chip optimist și admirabil, crede peseșmen că are leacul înălțării handicapurilor. Si mai stii, poate îl și are!

Grav nu e, prin urmare, că dîl. Iliescu (ca și atâtii alții de fapt) nu crede în dialog. Supărător este doar că își afirme mereu așa-zisa "disponibilitate pentru dialog". Domnia sa mimează o concepție pe care nu o posedeori, pur și simplu, înțelegere care este sensul ideii de dialog. Declărindu-se partizan al dialogului, Ion Iliescu vrea să ne convingă, spre a vorbi alegoric, că și ori surd, ori orb, ori ciung, sau are vreo altă precaritate, atunci cind, în fapt, se simte perfect integră și sănătos. Nu vreau să contest acum că nu ar fi așa. Noi însă, căre, personal, ne gîm destule neajunsuri, nu-l putem deci învinuim pentru sănătate; dar nici nu-i putem trece cu vedere ipocrizia. Asemenea actorului care, la sfîrșitul spectacolului cu Richard al III-lea, își lasă fațul gheb și vine să multumească publicului, «ur cuveni ca și dîl. Iliescu să abandoneze în fața electoratului falsa pretensiune, în care nu crede deloc, că ar avea vreunul dintre handicapurile care fac dialogul și posibil, și util».

ANDREI CORNEA

Handicapul dialogului

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

Săptămînalul își are bine conturat scopul, dar pentru a fi atins trebuie să se adreseze unui procent de cel puțin 10% din populație. Se pare că săptămînalul se adresează unei palete de inteligență, și aceștia reprezintă o cifră mică. Bineînțele că această paleă ar dori un anumit curs al reformei, dar dinții și dvs. nu percepți că spectrul politic ne este defavorabil și trebuie să se găsească alte teme.

Cred că dvs. (redacția) ar trebui să aveți ca ghid la redactarea temelor articolul lui Józef Durski: "Există care o alternativă politică în fața comuniștilor?"

Ceea ce dvs. dorîți (și eu) se va realiza "cindva", dar atunci cind ei vor, pentru că atunci vor avea interesul și ei vor fi în locul dvs., prin temele alese, puteți să grăbiți acel "cindva". Temele trebuie să se cuprindă o paleă de interes mult mai largă. Nu trebuie să publicați teme incitante; de exemplu despre mareșalul Ion Antonescu, lăsați istoria să hotărască. Articolele pe care le abordați să dezbată totă gamă de probleme și în același număr să răspundă Puterea și Opoziția. La ora actuală, starea materială trebuie să primeze, cu programe concrete (în cifre), nu de ideologie. Exemple: 1. Agricultură. Puterea a redat (70) maximum 10 ha, dar susține eficiența loturilor mari. 2. În industrie. Puterea a prevăzut privatizarea a 30%, Opoziția a propus 0 (zero); de ce nu a venit cu o variantă de 51%? 3. Căsele naționalizate. Fiocare trage spuză pe turta lui. Celelalte țări (Ungaria, Cehia, Polonia) cum au rezolvat-o? 4. Ion Iliescu a promis realizarea unui milion de locuri de muncă. La sfîrșitul mandatului vor fi două milioane de someri. 5. Protecția socială. Ce propun Puterea și Opoziția pentru femeile care se află în somaj și sunt trecute de 50 de ani? Dar pentru tinerii absolvenți?

P.S. Redacția nu trebuie să se implice – să prezinte în același număr ce este la noi și ce este la vecini (Ungaria, Cehia, Polonia, Slovacia), dar nu la iugoslavi, albanezi, bulgari și macedoneni.

Cu stimă,

Mircea Groza, pensionar, Lugoj, 29.03.1994

Stimată redacție,

Vă răspund cu oarecare întârziere la chestionar și la întrebarea despre noul mod de trimitere a ziarului în strânsătate.

L. Mă interesează: 1. săptămîna politică pe scurt; 2. comentariile despre proiectele de legi în curs de votare; 3. anchetele sociale; 4. cronică politică; 5. interviu săptămînii; 6. restul, în egală măsură.

III. Poate găsiți pe cineva nu neapărat celebru, dar angajat și activ în domeniul civic, al drepturilor omului, cultural, de exemplu pe cineva de la APADOR-CH sau din organizații studențești, care să povestescă despre angajamentul său, satisfacții, frustrări etc. Ideea ar fi de a arăta că există și un model intermediar între mine, omul mediu de pe stradă, și un Emil Constantinescu, în sensul că și un om mediu poate dezvolta la bază o activitate

utilă pentru ceilalți și satisfăcătoare pentru sine.

IV. Teme noi: informații culturale asupra săptămînii următoare.

V. Grafica îmi place mult.

In al doilea rînd, primesc revista la fel de regulat ca și înainte (și anume: luni, uneori marți, adică nr. din 23-29 martie a sosit pe 28).

Cu respect și simpatie,

Andrei Mihăilescu, Basel, Elveția, 02.04.1994

Stimăți membri ai redacției,

A. Nu știu dacă rîndurile care urmăreză au un sens. Probabil că nu. Vi le trimiți, totuși, numai pentru a vă semnala un anume pericol în care vă aflați, și unde, dacă mai rămineți, veți putea străge destul de mulți cititori.

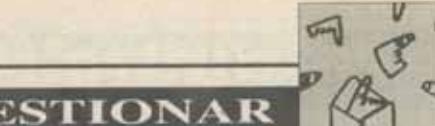
Este elementar a înțelege că după un coșmar ce a durat aproape o jumătate de secol nu pot și nu trebuie să fi apolitic, neutru, echidistant. Pînă cînd ceea ce a fost aberrant și ucigător nu va fi fost înălțat împreună cu urmările inevitabile, nu se poate evolua normal, după niște precepte democratice devinute clance. Dacă într-o democrație occidentală prezintă comuniștilor și a socialistilor pe eșchierul politic este ceva absolut firesc – acolo comunismul nu a existat decât la nivel de proiect în 7–8% din spiritele neajutorante, naive sau perverse care există pretăduindu-i că, ca urmare, nu a putut face ravagiiile ce le-a indus în ţările unde a fost impus sămavolnic –, la noi este o datorie, o obligație elementară a contracara comunismul și tot ce se apropie de el prin orice mijloace, inclusiv prin cele specifice arsenalului Stăngi. Altfel, partida este pierdută. Dacă indivizi abieți care au căsăpit, administrat, anihilat și înjoruit bestial această națune, transformînd-o într-o populație nevolnică, indemna și bolnavă, pot apărea în fotolile Camerei și Senatului, pot macula foile jurnalelor și ecranele televizoarelor, iar dvs. și ceea ce a fost numit Opoziție îi trătau așa cum o faceti numai de dragul unor principii, însemnează că îndrăgîți himerele și în nici un caz neamul românesc! Acele superbe norme respective în jungla de la noi nu fac decît să aducă apă la montra celor care nu dau doi bani pe ele, dar le invocă pentru a-și putea desfășîr opera infamă a restaurării distructive. Atunci cînd intr-un joc cineva îi respectă regulile, iar adversarul nu o face, acesta din urmă va cîștiga cu siguranță, compromînd – prin reușită – atât principiile, cât și pe cei ce au avut naivitatea de a crede că simpla lor aplicare ar fi suficientă. Amintiți-vă că nu echidistant și/sau neutralitatea l-aus doborât pe Ceausescu, ci opusul lor, tradus în sacrificiul acelor ingeriținieri! Dacă s-ar fi mers pe calea cunoscute ale jocului democratic occidental, schizoidul analafet și-ar fi desfășîrat lucrarea diabolică de alienare și năruire a românismului. Numai dacă se va practica o comunitate monoteistică fără anestezie se va putea evita sacrificarea unor noi generații. Nu este timp pentru exițări și numai.

B. Sunt abonaț și vă citește aproape integral de la primul număr.

I. Mă interesează: 1. interviu săptămînii, 2. editorialul, 3. "Accente", 4. eseul filosofic, 5. comentariile politice, 6. economie, 7. evocări.

II. Autori preferați: 1. Tia Serbanescu și H.-R. Patapievici; 2. Radu Călin Cristea și Andrei Cornea; 3. N.C. Munteanu și Horatiu Pepine; 4. Ilie Serbanescu și Gabriela Adamășteanu; 5. Pavel Câmpeanu.

III. Pentru "Interviu săptămînii": Regele Mihai, Emili Cioran, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Ion Rațiu, Cornelius Coposu, Dan A. Lăzărescu, Livia Ciulei, Dinu C. Giurescu, Cornelius Baba, Mihai Soră, Al. Paleologu, Stefan Augustin Duinăs, Andrei Serban, Virgil Ierunca, Mircea Dinescu, Zoc Petre.

unde.
vedet?
voi
limboj
de
lemn

Perio

IV. Teme noi: viață în Occident, educație în lumea contemporană, restituiri.

V. Ilustrații grafice – foarte bună. Fiți mai incisivi.

VI. Literă – prea mică.

Prof. Adrian Popescu, Rosiorii de Vede, 11.04.1994

I. În revista "22" mă interesează mai ales: 1. eseul filosofic, 2. eseul cultural, 3. istoria religiilor, 4. rubrica "Lumea", 5. comentare sondajelor de opinie, 6. interviu săptămînii, 7. actualitatea culturală, 8. anchetele sociale, 9. cronicile (comentariile) politice, 10. comentariul despre TVR. De fapt, cîteva în decursul săptămînii toată revista.

II. Autorii care mă interesează în revista "22": H.-R. Patapievici, Adrian Marin, Andrei Pippidi (păcat că publică foarte rar), Rodica Palade, Gabriel Andreeșu, Horatiu Pepine, N.C. Munteanu, Ilie Serbanescu, Tia Serbanescu.

III. Personalități care m-ar interesa să răspundă în "22" la "Interviu săptămînii": Regele Mihai I, membrii Familiei Regale a României, Petru Cretă, Mitropolitul Banatului Nicolae Corneanu, Ștefan Augustin Duinăs, Andrei Pippidi, Paul Goma, Mircea Ciubara, Gheorghe Vladușescu, episcopul unit greco-catolic al diocizei de Cluj-Gherla George Guță, Nicolae Balotă, Banu Rădulescu, Octavian Paler, Lucia Hosszu-Longia.

IV. Teme noi care să fie abordate în "22": 1. Viața cotidiană din țările foste comuniste și din țările occidentale (Spania, Portugalia, Olanda, Danemarca) – nu ar ajuta să ne comparăm cu alții, care au fost în lagărul comunist, și să ne clarificăm dorința – unde să ajungem sau ce nu e bine să repetăm din viață democraților occidentale. 2. Istoria României în context european. Au fost deschise debaterile pe tema "Ion Antonescu – Holocaustul în România"; ar fi de dorit debateri cu istorici și pe tema legionarismului și relația legionarism-Biserica Ortodoxă.

V. Ilustrația grafică – foarte bună.

VI. Tehnoredactarea: literă este convenabilă.

Am nostalgic ortografiile pe care am învățat-o doar în clasa I – și atunci și acum nu mi se pare de loc complicația; "ă" mi se pare că îmbogățește cuvintul și din punct de vedere estetic și semantic; atunci mi-a fost luat de regimul totalitar comunist cu multe alte impunători, dinu-mi se doar o frică viscerală care acum îmi dă o groază mult mai mare decât atunci cînd am trăit-o.

Cu deosebită stimă, un cititor fidel,

Dr. Neagoe Livia-Monica, D.M.C. Miresul Mare, jud. Maramureș, 05.04.1994

FM 94,2 MHz

TOTAL

ROTA

RADIO
Număr Tel: 637 3790-637 5645

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI

Abonamentele facute la redacția "22" sunt mai ieftine decât cele prin RODIPET.

Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:

1.700 lei cu ridicare de la redacție.

2.000 lei cu expediere prin poșta.

Costul abonamentelor trimestriale integrale este:

2.300 lei cu ridicare de la redacție.

2.500 lei cu expediere prin poșta.

Cei interesați să rugăți să trimită adeverințe corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresă: *Revista "22" Colțul Victoriei 126, sector 1, București*, cu specificarea pe carea de la RODIPET. Adeverințele sunt valabile un an de zile.

Sponsorizate de
INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE
IN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS.

Cei interesați să rugăți să expedieze prin
mandat postul sumă corespunzătoare
tipului de abonament dorit pe adresă:

Revista "22", colț 45103532 BCR

Filiala sector 1, Str. Lomfa nr. 10, București.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOSTI DETINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

1994

29.VI-05.VII.1994

ANDREI CORNEA

Sondaj IRSOP – imagine sumbră

"Barometru de opinie publică" este numele unui program finanțat de Fundația Soros, care urmărește o sondare periodică a opiniei publice prin recursul alternativ la cele două institute specializate mănești mai importante – IMAS și IRSOP. Dacă în martie sondajul a fost efectuat de prima dată dintre aceste instituții, pe 24 iunie au fost date publicitatea rezultatele obținute de IRSOP. De menționat că setul de întrebări a fost identic, astfel ca prin compararea datelor IMAS din martie cu cele IRSOP din iunie să se poată desprinde cu relativă siguranță anumițite tendințe generale.

Ceea ce se observă de la prima vedere comparând cele două sondaje este relativă stabilitatea a opiniei. Grosso modo, cele două seturi de cifre și procente sunt asemănătoare. Tinând seama și de marja de eroare de 3% presupusă de sondaje (ceea ce face nesemnificative variațiile mici), se poate spune că surprizele sunt puține, ceea ce nu înseamnă că ar lipsi cu totul.

Primul grup de întrebări se referă la calitatea vieții și standardul de viață. Nemulțumirea și insatisfacțile populației se mențin foarte mari sau tind chiar să crească în cele trei luni care despărțesc sondajul IRSOP de sondajul IMAS. Numai 27% dintre români (față de 29% în martie) mai cred că direcția în care se îndreaptă țara este bună, față de 47% (57) care o consideră greșită, în timp ce 26% (14) nu pot aprecia. E semnificativ, atât în acest caz, cât și în altele, numărul considerabil mai mare ai oamenilor ce nu au sau nu-și pot forma o opinie. Teama majoră are ca obiect creșterea prețurilor – 60% (51). Războul în zonă sau instaurarea unei dictaturi sperie mai puțin lumea astăzi decât acum trei luni – 35% (50), respectiv 11% (8). 70% dintre oameni sunt nemulțumiți de felul în care trăiesc, față de numai 62% în martie, date congruente cu cele ale Comisiei Centrale de Statistică ce vorbesc despre scăderea nivelului de trai.

Cu asemenea opinii, atitudinea față de prestația Guvernului devine încă mai negativă decât în martie, aceasta obținând calificative negative la mai mult de 90% dintre cei întrebăți și la capitulo esențiale precum locurile de munca, salarii, industrie, corupție, nivel de trai, procento în general ușor mai mari decât în martie. Majoritatea românilor rămân favorabili privatizării rapide, deși în mai mică măsură decât acum trei luni: 58% (67). Scăderea față de martie se explică poate prin faptul că 65% (59) cred că Guvernul este pentru privatizare, or, rezultatele economice fiind dezamăgitoare, imaginea privatizării în sine ajunge să fie afectată.

Degradarea nivelului vieții a condus, ca este normal, la eroziune a credibilității partidului de guvernămînt și a coaliției pe care o conduce. Dacă ar fi avut loc alegeri generale în mai, coaliția guvernamentală (PDSR, PUNR, PRM, PSM, PDAR) ar fi obținut 42% (46) din opțiunile electorale în timp ce Opoziția (CDR, PD, UDMR) ar fi realizat 49% (52), 17% rămînind indeciți în ambele sondaje. Se observă însă că diminuarea ponderii coaliției guvernamentale nu este compensată de un spor substanțial al ponderii Opoziției, dimpotrivă, scorul acestora pătrind să fie ușor mai mic în iunie decât era în mar-

tie. Faptul sugerează că deficitul de credibilitate al Opoziției este doar cu ceva mai mic decât cel al Guvernului.

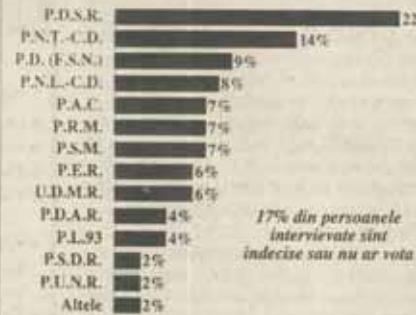
Luate individual, popularitatea partidelor se prezintă astfel: PDSR 22% (24), PNTCD 14% (14), PD 9% (10), PNL-CD 8% (6), PAC 7% (4), PRM 7% (5), PSM 7% (5), PER 6% (5), UDMR 6% (9), PDAR 4% (6), PL '93 4% (3), PSDR 2% (2), PUNR 2% (6). Scorurile surprinzătoare de mari ale PNL-CD și ale PER nu trebuie interpretate ca vădind vreă forță a acestor partide, ci ca exprimând opțiunile electoratu lui Convenției de nuanță liberală sau ecologică. În schimb, surprinde prăbușirea PUNR, legată, probabil, de scandalul Caritas, dar compensată cuvânta, în cadrul coaliției guvernamentale, de unele cîștiguri ale partidelor extremiste. PNTCD rămîne solid, dar aparent plătonat, ca al doilea partid al țării, distanță dintre el și PDSR tinzind să scadă înces. În sfîrșit, PAC pare să se afle într-o bună recuperare.

Popularitatea principaliilor lideri politici nu suferă mari schimbări față de situația din martie: pe primele șase locuri se mențin, în ordine, Adrian Năstase, Emil Constantinescu, Ion Iliescu, Oliviu Gherman, Nicolae Manolescu, Cornelius Coposu. (În martie, primii șase erau Adrian Năstase, Emil Constantinescu, Ion Iliescu, Nicolae Manolescu, Petre Roman, Cornelius Coposu.) Declinul de popularitate al PDSR atunci cînd președintul săi ocupă locurile unu, respectiv patru în sprescrierile populației și unul dintre puținile rezultate surprinzătoare ale sondajului IRSOP.

În privința gradului de audiență a diferitelor mass-media, rezultatele IRSOP seamănă cu cele ale IMAS: 20% dintre subiecți (18) sunt abonați la cel puțin o publicație, "Evenimentul zilei" și ziarul local fiind cu multele mai citite periodice. Atât în privința radioului, cît și a televiziunii se observă o creștere substanțială a ponderii posturilor locale private, pentru radio 17% (10), pentru televiziune 19% (8). Localismul face, cum se vede, progres, dar el nu poate deocamdată contrabalansa nici pe departe audiența postului TVR 1 care, bun-rău, este privit de 87% (85) dintre români.

Nelîndredicte în Guvern și în instituțiile statului, frustrare economică și lipsă de speranță, alternativa Opoziției mediocru credibilităț - lată imaginea mai curind sumbră despre România pe care o oferă sondajul IRSOP.

Dacă ar avea loc alegeri acum, cu ce partid ati vota?

Din sondajul IRSOP, 1-5 iunie 1994

HORAȚIU PEPINE

Opoziția între voine și analiză

Se discută prea mult în politica românească. Este sau nu oportună o moțiune de cenzură? Este sau nu oportuna declansarea procedurii de suspendare a președintelui? Cu toții știm că argumente se pot imagina pentru orice și dacă lucrurile sunt lăsate să curgă pe panta inteligenței demonstrative, decizia va rămâne etern suspendată. Ai spune, privind din exterior, că politicianii români au o remarcabilă vocație reflexivă. Cu fruntea sprijinită în palme, politicianul se indoiește că să și demonstreze să fie există. Nu are nici o admirație pentru activiștul cu convineri ourbe, care nu-i pune nici o întrebare (și spun asta cu toate că nu cunoște vreunul), dar nici nu înțeleg nesfîrșita exitate și merul acesta impiedică de false precauții. S-au purtat lungi discuții în cadrul Convenției și împreună cu reprezentanții PD, pentru a se ajunge la cea mai proastă soluție. Declansarea procedurii de suspendare a președintelui a fost temporar înlocuită cu o invitație, și ea reformulată, prin care se cere președintelui să răspundă în fața Parlamentului la acuzările care i se aduc. Că președintele nu va accepta să vină este de la sine inteleas. De altfel au fost lăsată să se așuge suficiente informații neoficiale despre intenția președintelui. În cel mai bun caz va formula la rindul său o invitație liderilor de partide la Cotroceni, unde va trata chestiunea de la înălțimea autorității sale. Președintele nu va accepta să fie judecat în Parlament, căci pentru simplul motiv că a fost ales prin vot universal și direct și nu se subordonează puterii legiuitorare. Există însă o cale înscrișă în Constituție prin care președintele pot fi sancționat. Și e vorba de chiar procedura de suspendare. În definitiv Constituția trasează regulile vieții democratice și a face recurs la ele este nu doar legitim, dar uneori și chiar obligatoriu. Dar să dăm o sansă celor care nu cred că e bine să fie declanșată procedura de suspendare. Reflexivii dezinteresați susțin că e o mare greșeală să-ți programezi eșecurile. Pentru că este iată că în sine inteleas că procedura odată inițiată se va opri în Parlament, acolo unde președintele Iliescu are o majoritate consistentă. Atâtădată că acest "de la sine inteleas" merită o analiză specială. E de la sine inteleas că Ioan Gavra, Adrian Păunescu și Cornelius Tudor vor vota în favoarea președintelui Iliescu. Să ne amintim însă că președintele convoca la Cotroceni grupurile parlamentare PDSR anume pe a temperii entuziasmul cu care acestora se fac sănătățile celor doi campioni ai demagogiei naționaliste. A urmat de asemenea o declarăție de dezavuare a lui C.V. Tudor. Ar fi oare cu totul lipsit de interes să vedem cum C.V. Tudor și Adrian Păunescu, odată scenariul de mai înainte uitat, vor lua apărarea președintelui Iliescu? Ar fi însă lipsit de interes să vedem, într-un mod care nu va mai putea fi răstălmăcit, cum domnul Iliescu va evita organizarea referendumului de suspendare numai datorită sprijinului acordat de C.V. Tudor și Adrian Păunescu? Să am asista atunci, în fine, la o familie politică reunire. Miza pare derizoră. Este și nu este. Pe de o parte, cîștigul e neînsemnat dacă tot nu se modifică nimic din raportul de forțe. Pe de altă parte, însă, președintele va fi impiedicat să evadeze din etichetele de pînă acum, reformulindu-și mereu imaginea și instalindu-se confortabil în postura de "bun român" aflat deasupra intereselor strict partizane. Președintele va rămîne ceea ce este, adică un om sprijinit de forțele conservatoare. Dar poate că cei care există, incurcîndu-se în propriile raționamente, sint prea puțini. El crează însă imaginea aceasta de lipsă de voine, de agitație nervoasă și lipsă de eficiență. Puterea este un lucru prea greu pentru ei și apropierea ei li strivește. Această nouă clasă de politicieni și-a creat un bun alibi. Gestul politic, spun ei, trebuie întemeiat pe o analiză atentă, pe o înțelegere a mecanismelor și pe o corectă evaluare a cîștigurilor. Nimic mai bun la prima vedere. Atâtădată însă că din simpla analiză nu deurge voine.

Că să nu fim nedrepti, să spunem că există și reflexivii interesați, cei care își ascund pur și simplu motivele îndărătuile unor analize politice. La drept vorbind, după toate exiturile, inițiativa PNTCD a fost semnată de toți membrii Convenției Democrație. Au întirziat doar membrii Partidului Democrat, care luau în parte ar avea ce să reprozeze președintelui Iliescu, dar că partid îl sint extrem de îndatorit. Uitând chiar trecutul comun, și am văzut ce ușor se uită lucrurile neconvenabile. PD are cu președintele Iliescu un substanțial electorat comun. E suficient să numărăm diferența dintre voturile primite de candidatul FSN la Președinție și voturile PSN pentru Parlament ca să aflăm un întreg grup parlamentar delegat de chiar electorii domnului Iliescu. PD este un veritabil partid de frontieră. În fine, trecind și peste alte motive intime ale democraților, să observăm că în general printre cei care se simt bine întîrziind în analiză se manifestă o prejudecată a inteligenței. Dar în definitiv privirea mereu scrătușoare, atentă la săpte mutări înainte, ne dezvăluie doar absența unui proiect. Democrația, aşa în general, nu poate fi un proiect pentru un partid politic. Și dacă acceptă această stare, va rămâne mereu să trăiască într-o democrație a celorlalți.

MARTI 21 IUNIE

- Gheorghe Funar a anunțat începerea săptăniilor în Piața Unirii din Cluj

Primarul Clujului, Gheorghe Funar, a confirmat stările conform cărora statuia lui Matei Corvin va fi mutată, cu prilejul săptăniilor arheologice începute în Piața Unirii din Cluj. Pe de altă parte, reprezentanții UDMR au declarat că se vor opune vreunei eventuale mutări prin orice mijloace.

• Václav Havel la București

Președintele Cehiei, Václav Havel, a sosit la București, unde s-a întâlnit cu președintele Iliescu și cu primierul Nicolae Văcăroiu. În cursul serii, Václav Havel a participat la un dînău oficial oferit de președintele Iliescu. D-nii Emil Constantinescu și Nicolae Manolescu au refuzat să participe la dînău, ceilalți lideri din Opoziție nefiind invitați.

- Propunere de suspendare a președintelui Iliescu nu a fost semnată de parlamentarii PD

Cererea de suspendare din funcție a președintelui Iliescu, inițiată de parlamentarii PNCD, a fost semnată numai de 80 de deputați din cei 112 necesari pentru declanșarea procedurii. UDMR a promis că semnează imediat după încheierea dezbatării Legii Invățământului. Oricum, pentru strângerea semnăturilor necesare ar mai fi nevoie de aproximativ 10 semnături ale unor deputați ai PD, care însă există să-și dea acordul pentru această acțiune.

MIERCURI 22 IUNIE

• Opoziția a depus moțiunea de cenzură

Opoziția parlamentară și Partidul Democrat Agrar din România au depus în Camera Deputaților o moțiune de cenzură împotriva guvernului Văcăroiu. Moțiunea a fost semnată de 141 de parlamentari din PNCD, PL '93, PAC, PSDR, PER, UDMR, PD și PDAR.

• Victor Surdu critică PUNR-ul

Liderul PDAR, Victor Surdu, a criticat atitudinea PUNR, partenerii lor din cadrul Blocului Unității Naționale, pentru refuzul de a susține moțiunea de cenzură inițiată de senatorii PDAR. Victor Surdu i-a acuzat pe parlamentarii PUNR că nu sunt interesați decit de "două posturi în Guvern". Referindu-se la cei doi senatori PDAR (din cinci) care nu au semnat moțiunea, Victor Surdu a declarat că aceștia vor fi sancționați.

- Deputații au dezbatut capitolul privind invățământul pentru minorități

Camera Deputaților a dezbatut, după amânări successive, capitolul din Legea Invățământului referitor la invățământul în limba minorităților naționale. Deputații au decis prin vot ca în invățământul primar și gimnazial, limba și literatura română să se predea după manuale speciale, pentru minoritate. Solicitarea UDMR ca istoria și geografia României să se predea în limba minorităților a fost respinsă. În ce privește invățământul superior, a acceptat doar dreptul minorităților de a urma invățământul medical în limba maternă, cel juridic, tehnic, agricol și economic urmând să se desfășoare în limba română.

• Miting anti-Funar la Cluj

Initiativa primarului Clujului, Gheorghe Funar, de a începe săptăniuri arheologice a stârnit reacții vehementă din partea Bisericii Romano-Catolice, a UDMR și a numeroase personalități ale Clujului. În cadrul unei conferințe de presă, d-na Doina Cornea a anunțat că a trimis o scrisoare de protest la UNESCO și la Consiliul European. Conferința de presă a fost urmată de un miting.

• SOTI și-a inceput emisia

Postul independent de televiziune SOTI a început să mai emite pe frecvența programului 2 al TVR. SOTI a pierdut dreptul de a emite pe programul 2 datoră cu promulgarea Legii Societăților de Radio și Televiziune, care prevedea că ambele canale ale TVR sunt publice și nu pot fi închiriate altor televiziuni.

• Václav Havel - Doctor Honoris Causa al Universității din București

Rectorul Universității din București, prof. Emil Constantinescu, i-a decernat titlul de Doctor Hono-

ris Causa președintelui Václav Havel. După ceremonie, președintele Cehiei s-a întâlnit cu reprezentanții intelectualității române.

• Senatul abilităză Guvernul să emită ordonanțe

Senatul României a aprobat cererea Guvernului de a emite ordonanțe pe perioada vacanței parlamentare, în ciuda opiniei unor reprezentanți ai Opoziției, care au cerut respingerea proiectului privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe.

JOI 23 IUNIE

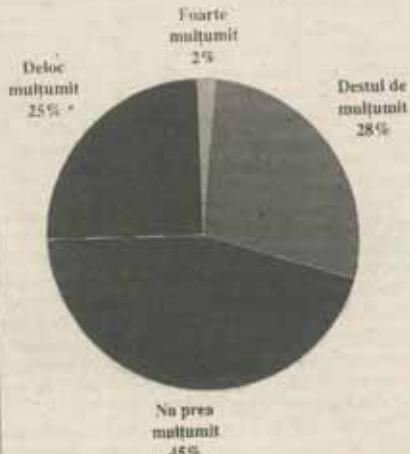
- Legea invățământului a fost adoptată în Camera Deputaților

Camera Deputaților a adoptat, cu 206 voturi pentru, 39 contra și 14 abțineri, proiectul Legii Invățământului. UDMR a prezentat o declarație în care se afirmă că legea este inaceptabilă, conținând o evidentă discriminare față de minoritățile naționale și încalcarea Constituției.

• PAC despre acțiunile Opoziției

Referindu-se la moțiunea de cenzură depusă de Opoziție și la inițierea procedurii de suspendare a președintelui Iliescu, dl. Nicolae Manolescu, președintele PAC, a declarat că este vorba de cea mai importantă acțiune politică a Opoziției din ultimul

Cit de mulțumit sunteți, în general, de felul în care trăiti?

Din sondajul IRSOP, 1-5 iunie 1994

- Președintele nu va merge în fața Parlamentului

"Președintele va merge în fața Parlamentului ori de câte ori este necesar, dar numai prin procedură prevăzută de Constituție", a arătat Traian Chebeleu, purtătorul de cuvânt al Președintelui. În opinia sa, o grevă parlamentară a Opoziției ar însemna o abdicare de la răspunderile față de electorat. "În loc să inițieze alternative legislative la propunerile Guvernului, Opoziția preferă o risipă de energie prin contestarea principalelor instituții ale statului", a precizat dl. Chebeleu.

SÂMBĂTĂ 25 IUNIE

• Convenția atacă Puterea

"Cole două acțiuni inițiate de CDR, respectiv suspendarea din funcție a președintelui țării și moțiunea de cenzură, dovedesc capacitatea acestei alianțe politice de a acționa unitar, în interesul cetățenilor țării", a precizat Emil Constantinescu într-o conferință de presă. Tot acum, liderul PL'93, Dinu Patriciu, a atenționat că CDR va trebui să formeze o nouă structură decizională dacă dorește să rămână pe scena politică.

• Administrație locală

La Sinaia s-au desfășurat lucrările celei de-a doua întâlniri a Grupului primarilor și viceprimarilor PAC și Colecviul internațional "Administrația publică locală".

• Tudor Mohora critică Guvernul

Prezent la Plenara Județeană a PSM Iași, Tudor Mohora a criticat guvernul Văcăroiu, aprecind că în România "se guvernează de pe o zi pe alta".

LUNI 27 IUNIE

• Textul moțiunii de cenzură citit în Parlament

Deputatul PL'93 Petre Lițiu a citit în plenul Camerei reunite textul moțiunii de cenzură promovate de Opoziție împotriva guvernului Văcăroiu. Executivul a acuzat, mai întâi, că nu respectă Constituția și legile țării, fapt demonstrat prin înfrângerea prezنتării Bugetului de Stat. În plus, prezenta în Guvern a 8 miniștri ce nu au fost validati de Parlament și apreciată tot ca o încălcare a Constituției.

• Acțiunea de suspendare a președintelui

Un număr de 47 senatori, reprezentând o treime din numărul total, a semnat lista cu cererea de suspendare din funcție a președintelui Ion Iliescu. Își în Camera Deputaților Opoziția a reușit să strângă numărul minim de semnături pentru declanșarea acestei proceduri.

• PNCD critică poziția PD

"Alianța dintre Convenție și PD este o alianță de conjunctură, pentru promovarea unui obiectiv limitat", consideră prim-vicepreședintele PNCD, Ion Diaconescu. Opinia sa a fost motivată de faptul că parlamentarii PD nu au semnat încă lista de suspendare din funcție a președintelui Ion Iliescu, "deși se pretind partid de opozitie".

• Anul școlar a fost deblocat

In cadrul unei ședințe comune FSAIPR-FSLI s-a hotărât anularea acțiunii de înghețare a anului școlar. Motivata hotărârii a fost scăderea numărului participantilor la această acțiune, ca și protejarea intereselor elevilor.

Pagina realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU
și MARIAN CHIRIAC

Adevărul literar și artistic, Nr. 224

PROCESUL LUI I. PELTZ

- Felix Aderca: "Te imbrățișez frățește"
- Sentință
- Gala Galaction: "Bunătatea sufletului său"
- Camil Petrescu: "Un om de omenie"
- Cezar Petrescu: "El însuși sărac, îl ajuta pe cei săraci"
- Alți martori ai apărării: Scarlat Callimachi, Iorgu Iordan, K. Zambaccian, Constatin Argeșanu, Camil Baltazar
- Declaratia lui I. Pelz: "Au profitat de starea mea grea"

ILIE SERBĂNESCU

Ciclul politic și reformă

In cartea sa "Contradicții ale tranziției la economia de piață", apărută recent (și recenzată în "22"), Varujan Vosganian consideră România un caz atipic pe calea tranziției, datorită unei străne combinații de restaurare capitalistică și restaurare socialistă – care întîrzie zugrăvător trecerea spre o economie de piață prin punerea de bătu în roate privatizării.

Prelînd termenul lui Varujan Vosganian, se poate spune că expresia cea mai pregnantă a cauzelor atipică pe care îl reprezintă România este exact ce se întâmplă acum în economie. În timp ce, în alte țări est-europene, reforma încearcă un ciclu – care, inevitabil, în perioada de tranziție este un ciclu politic –, în România reforma abia bătălie pe la porțile economiei reale, poate tocmai pentru că nu îl s-a asociat un ciclu politic. Să, după toate indicările, nici nu îl se va asocia, chiar și cu întîrziere. Să fim mai explicit!

Aprind controversa "gradualism sau terapie de şoc" în tranziție a fost deja tranșată de experiența însăși, care a arătat că durerile și costurile sociale sunt cu atât mai mari cu cât procesul tranziției ducează mult și e mai puțin semnificativ datorită amănărărilor și măsurilor doar cosmetice. În mod absolut clar, pentru adoptarea unor măsuri substanțiale pe calea reformei trebuie voință politică. Aceasta înseamnă ca forțele politice care întreprind reforma să fie ele însele convins de necesitatea reformei, să manifeste încredere în capacitatea acestora de a schimba lucrurile, să îibă credibilitatea în ochii populației pentru ceea ce întreprind și – fapt esențial – să-și asume responsabilitățile, inclusiv riscul de a plăti politic prin căderea de la putere, pentru măsurile luate, adică să aibă, cum s-ar spune, conștiință sacrificiului pentru a face un lucru care trebuie făcut și pe care trebuie să-l facă cineva.

"Tipic" în cazul țărilor est-europene

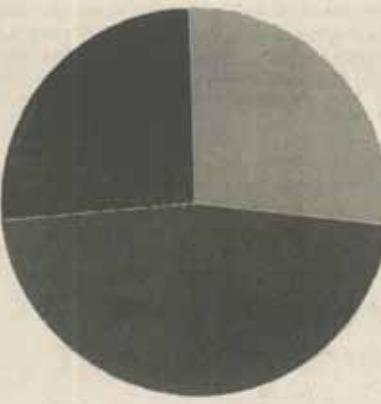
Deshi există specificități importante, și deci mari diferențieri de la o țară la alta, ciclul politic din practic toate țările est-europene foste sateliți ai Moscovei a ajutat reforma. Transformate că de cit sau doar rebotezate, fostele partide comuniste au participat la primele alegeri și au pierdut, plătind în fond tribut pentru trecutul inadmisibil economic, politic, moral. Au venit la guvernare forțe politice foarte puțin clarificate ideologic sau situate pe o palete extrem de diversă din punct de vedere doctrinar, însă toate forțe politice noi care s-au prezentat ca alternativă la comunismul trecut și la cel rebotezat. Prin opoziție cu forță comuniștă rebotezată – care și-au declarat imediat locul în stînga spectrului politic –, aceste forțe au devenit un fel de "Dreapta", desigur termenul n-are o deplină relevanță, nici prin doctrină, nici prin programe și nici prin faptul că s-ar delimita de un Centru, căci, ca expresie a unei puternice clase de mijloc, acesta nu există.

În orice caz, această Dreapta a făcut reformele în Europa de Est. Să, în funcție de situația specifică, le-a făcut mai repede sau mai încet, mai profund sau mai la suprafață. Să, corespunzător, țările în cauză se afilă mai în față sau mai în urmă cu reforma, prezintă un interes mai mare sau mai mic pentru investitorii străini. După circa patru ani de reforme, un ciclu politic se încheie. Aproape inevitabil, plătind tribut durerilor sociale de neocolt ale reformei, Dreapta – sau așa-numita Dreapta – pierde alegerile. În atea locuri Stînga revine la guvernare. Peste foști comuniști rebotezăți au trecut île, patru ani de reforme și – esențial – o perioadă în care s-au aflat în opoziție, fapt fundamental pentru exercițiul democrației. Reforma în palierile principale este făcută sau demarată pe un fagă poate chiar irreversibil. Stînga poate să se dedice acum – și probabil că este și bine că se întâmplă asta! – protecției sociale a celor favorizați, a celor loviți de reformă. Stînga este mai bine situată să facă asta! Să s-o și facă dacă este sinceră și va găsi și mijloace! În orice caz, țara poate merge înainte, indiferent cine va fi la guvernare. O alternanță Dreapta-Stînga la guvernare poate fi, în ultimă analiză, chiar benefică.

"Atipic" în România

Să ne întoarcem la România. Partidul comunist este desființat în '89 și nu mai participă la primele alegeri post-comuniste. Minunată oportunitate însă pentru comuniști, care se acuzațiază totușu sub faldurile unui front zis de "salvare națională" care, ca formăjune nouă și imaculată, cîștigă alegerile. Comuniștii rămân la putere, în timp ce, culmen ridicolul, inevitabilul tribut pentru trecut este plătit de Opoziție, care are negașa istorică de a se organiza nu în partide noi (adică fără trecut nici de glorificat dar nici de justificat), ci de a se baza pe reorganizarea "partidelor istorice". Rezultatul: de aproape cinci ani comuniștii mascați, rămași la putere, se luptă cu reforma. Acesta este purul termen. Se luptă cu reforma, precum cu un adversar, pentru că n-au absolut nici o legătură spirituală, ideologică sau mentală cu aceasta. Să se tem de ea ca dracu' de tămîie pentru că simt că numai de la aceasta le poate veni aruncarea peste bord. De aproape cinci ani se străduiesc să n-o facă. Se înfruntă cu presiunile externe de a întreprinde reformă, îndeosebi cu problema teribilă de a rămîne fără acces pe piețele financiare internaționale dacă n-o facă. În mod cu to-

Credeti că în țara noastră lucrurile merg într-o direcție bună sau că merg într-o direcție greșită?

Din sondajul IRSOP, 1-5 iunie 1994

tul ridicol, mai tot ce s-a întreprins pe calea reformei în România a fost mai degrabă scor cu forțepus de către străinătate decât a emanat din interior ca expresie a înțelegerii din partea liderilor Puterii a unei necesități inextricabile. În România n-a existat un ciclu politic al reformei. Pentru că aceiași au fost la putere. Nu este de unde să se dea înăpoli pentru că nu s-a mers înainte! Nu există de unde să se facă o întoarcere spre stînga, pentru că niciodată nu s-a mers la dreapta!

Problema este că nici nu va exista un ciclu al reformei, pentru că perspectiva unei guvernații, hăsă-i sicem, de dreapta nu există. După cum se prefigurează lucrurile, Opoziția română are toate sansa de a rămîne tot în opoziție. Din păcate, aceasta nu este în măsură să exploateze situația actuală, cind, tocmai datorită absenței unui ciclu politic, capitalul electoral al Puterii trece printr-un proces vizibil de eroziune. Opoziția nu-și poate transforma în cîștig propriu eroziunea Puterii pentru că exact acum ea este mai destrămată și mai slabă ca oricând. Opoziția se pierde în probleme colaterale, se consumă în lupte intestinete, mizează pe cai morți.

Să, astfel, rămîne în mediu total străinătatea reformă în România să fie făcută atipic: de către cei ce nu cred în ea, iar măsurile necesare de dreapta să fie luate de către Stînga. Există, desigur, și posibilitatea de a se prelungi situația de pînă acum, adică de a nu se întreprinde nici o reformă în economia reală, chiar dacă unele măsuri salutare de stabilizare monetară s-au luat. În acest caz, năcar se gîte sigur la ce urmează să ne așteptăm: cu Stînga înainte, vom merge vertiginos înăpoli! Ceea ce va fi însă tipic românesc.

IOAN MUŞLEA

Războiul statuilor la Cluj

De la o vreme, în Clujul acestui începe de vară moșnește un conflict. În ultimele zile acesta stănd gata să izbucnească. Crudat. Se impingește un an de cînd orașul a trăit climaxul istoric nebunesc al Caritas-ului. Un entuziasmat buimac se citează pe toate chipurile, negoțul zbirnilia "într-o veșie", în vreme ce imne agramate și cărtulii inepți proslăveau într-un glas geniu providențialului Ion Stoica. Cum șarlatania n-a întîrziat să însă la rîvnă, prăbușirea avea să se dovedească un revelator necruțător: gafele și diletantismul liderilor PUNR au devenit manifește, ieșind la lumina zilei și incapacitătii lor de a-și asuma o implicare evidentă în scandalul miliardelor. Clientela PUNR-istă a sancționat drastic minciuna și înșelătoria, ultimul sondaj IRSOP precizind scădereea pînă spre 3% a intențiilor sale de vot.

Cum scădențele electorale bat la ușă, iar punctul forte al PUNR continuă să fie considerat Clujul, trebuie să facă ceva și pornește lucrurile din timp. Întrucît infrastructurile orașului sunt la pînă înăpoli, ideologii și experti administrației locale se vor fi opriti asupra domeniului sătul de fast al statuilor. E îndeobște cunoscut faptul că PUNR-ul are la activ în această direcție monstruoza botezată (în chip aproape inexplicabil) Avram Iancu, cum și un ceva mai fericit monument memorandist, supranumit... "ghilotina". Pasivul însemnă de cîțiva ani buni (chiar dacă i se va fi schimbat într-o tempă "plăcută") monumentalul Mathias Rex. Acum cîteva săptămâni au început să se facă audiuze tot soiul de declarații belicoase: Matei Corvin urmează să fie mutat/deplasat pentru a se putea derveli și pună în valoare un ipotetic forum roman. În acest sens sunau cuvintele subprefectului Medrea. Alocarea milioanelor necesare operațiunii a fost refuzată de către consiliarii municipali ai Convenției și ai UDMR. S-au gîsit, totușu, niște bani, și primăria a decis începerea lucrărilor, declarind că nu se va atinge de Matei Corvin. Cum declarațiile primarului Gheorghe Funar nu pot fi luate în seamă (a se vedea cazul Caritas!), UDMR a reacționat prompt (mai prompt decât a fost să fie cînd cu mojunea de cenzură), organizind mitinguri, conferințe de presă, slujbe ecumenice, cum și supravegherea "sitului" cu ajutorul unor... gărsii permanente. Convenția Democratică a știut să dea dovadă de un admirabil simț civic, denunțând public și răspicat provocările administrației PUNR. Ca de obicei, firească și lucidă fost prezența Doinei Cornea în rîndurile celor care se împotriveau unor manevre și jocuri cel puțin dubioase. Neinspirată mi-a părut, în schimb, angajarea atât de controversatului prelat Tokés László.

Escalada și tonul declaratiilor au atins punctul critic în ziua de joi 23 iunie, cînd prefectul de Cluj, Grigore Zanc, a încercat o mediare. În aparență, după mai multe ore de tratative și vehemente schimburile de vederi, s-a ajuns din nou la constatărea impasului total, nici una din părți nefiind dispusă să cedeze. Din fericire, în cursul zilei de vineri, anumite "indiscreții" calculate au lăsat totușu să se înțeleagă faptul că începerea săpăturilor a fost amînată. Nu există, însă, nici un fel de garanții, și soluția pare improvizată. Dacă ar fi să ne luăm după o declarație publică, emisă în chiar staff-ul național al PSDR ("Nu dă PUNR-istul din mină pentru ungurul de pe gard!"), s-ar putea – la limită – ca în scurtă vreme Clujul să se poată mindri cu un splendid Forum roman. Înconjurat, însă, de ruinele fumegind ale capitalei Transilvaniei, în fond, Sarajevo nici nu se află chiar atât de departe...

GEORGE ARUN

Chișinăul în economia de piață

1. Ca la noi, la nimeni

Înainte să aterizezi pe aeroportul din Chișinău, de la cîteva sute de metri înălțime se văd cimpuri întregi de loturi ajutătoare ale tărânilor colhozni ci din Moldova estică. Pămîntul moale al Moldovei de dincolo de Prut mai suportă și azi suplimente rigo rii cu care Stalin a geometrizat proprietățile moldovenilor, în baza dreptului suveran al materialismului istoric, acolo unde împăratul în veston cazon a simțit că, altfel, "materia" î-ar putea scăpa de sub cătarea pistolului Kalashnikov. Mii, sute de mii de parcele, de loturi ajutătoare, mai contorsează și azi, după ce rigla geometrică a lui Stalin va fi putrezit de mult, mintea, orizontul și mai ales viața de zi cu zi a proprietarilor de loturi ajutătoare de dincolo de Prut. Dar viața merge înainte și dincolo, așa cum se tirăște ea și dincoace de Prut.

Imediat la ieșirea din aeroplana pășești în lumea liberă – lumea economiei de piață de pe celălalt mal al Prutului. Mai întâi, eticheta acestei lumi o pun taximetriștii. Așteaptă, cu zecile, în fața aero gării, te iau cu asalt, și pe rusește și pe moldoveniști, îți indică, gălăgoșă dar demnă, zecile de "Volga" în repaus – un fel de tânciște ceva mai ugoare și fără mitralieră în bord. Nu este decât o diferență neglijabilă între cei 50 de dolari pe care încearcă să-i obțină, cu japca, taximetriștii români postați în fața aeroportului Otopeni pentru a te duce în centrul Bucureștiului, și cei 40 de dolari pe care-i pre tind, la unison, taximetriștii moldoveni și ruși, compatrioți atât ai lui Mircea Snegur cît și ai lui Ilie Ilașcu, pentru a te transporta de la aeroportul din Chișinău la Hotelul Național din capitala Moldovei.

Nu acceptă oferta taximetriștilor. Te urci în autobuzul popular, în autobuzul în care încap cît mai mulți călători. Dacă te înghești cu convingere, încapi. Biletul costă zece bani moldoveniști, adică cincizeci de lei de-a noștri, de la gurile Dunării. Biletele sunt mari, îți dău încredere în statutul de călător în legalitate. Sunt din vremuri mai vechi, tipărite în grăfie slavă. Un bilet costa în perioada în care se exerca perestroika 10 kopeici, de atunci sunt tipărite, la fel cum el costă acum 10 bani.

Așadar, în Moldova de peste Prut nimic nu s-a schimbat, nici măcar pe hîrtia biletelor de transport în comun.

Despre taximetriștii de la Chișinău să mai spunem că, fie stat, fie particulari, nu folosesc niciodată contorul de kilometraj pentru a evalua costul călătoriei. Nici un conducător de "Volga" în serviciul public nu te duce, nici măcar două stații de autobuz, cu mai puțin de cinci lei moldoveniști, echivalentul a 2.500 de lei emisi de banca guvernatorului Mugur Isărescu. Românii și mai ales rușii de la volan preferă să-și odihnească, ore în șir, oasele în scaunul soferului sau să privească, cu interes, mersul doar spărat spornic al femeilor care însotesc cu devotament fațada oricărui hotel mai răsărit din Chișinău – femei care umilesc, prin freamățul propriilor picioare, freamățul telor lui Eminescu de pe Bulevardul Ștefan cel Mare – decit să transporte un client care se tîrgulește balcanic, în speranță că ar scăpa mai ieftin de cinci lei, pentru o cursă.

Radio Delta – "Drumul cel mai scurt către informație"

F • emisiune pivot consacrată actualității
O • oferă mesaje clare și inteligente create special pentru dvs.
C • vă îndeamnă la acțiune prin informație
S • de luni pînă vineri, între 7⁰⁰ și 10⁰⁰
 "Drumul cel mai scurt către informație"

orice oră din zi și din noapte, de fetele de la Chișinău. Pe mai toate le cheamă Larisa.

Timp de o săptămână, cît am locuit la Hotelul Național, am fost sunat de vreo 5–6 Larise. Nu le-am repezit, mă interesa subiectul. Toate procedează ca în felul următor: sună, spun că vor să vorbească cu Ionel, Georgie etc. (le plac diminutivele), astă că respectivul nu locuiește acolo, se miră, apoi se dau de ceasul morții că sunt la mare nevoie, că respectivul domn Ionel, de pildă, promisese să le împrumute niște bani. Așa, de prietenie, s-au împrezentat la Chișinău, și ultă că respectivul absent și-a luat tăpășita, peste granită, cu promisiune cu tot. Pe urmă se pun pe vorbit. Te întrebă frontal cum se cheamă și cum arată, apoi îți spun care le e nevoie.

Prima Larisa: Sedusă și abandonată. Promisiuni ferme de căsătorie în România. Plecată peste Prut în căutarea împlinirii conjugale, reîntorsă la Chișinău fără banii pe care î-i investise în promisiunea unui viitor ferm (costul călătoriei, Hotel Bucegi etc.), răvășită sufletește. Camera unde locuiește cu chirie, în Chișinău, e neplătită de două luni de zile. Suma datorată proprietarului – 50 de lei moldoveniști.

A doua Larisa: A fost escrocată de o româncă, în momentul unei tranzacții valutare. Căsătorită, are un copil, lucrează la Fabrica de pompe din Chișinău. Bărbatu-său nu știe că a rămas fără dolari necesari acestuia efectuarării unei călătorii în Grecia. Bărbatu-său, dacă astă, o snoapează în bătaie. Suma lipsă din bugetul familiei este de 50 de dolari, însă prietenul la care ea sunase la hotel, bunicul și românul Ionel, Gigel etc., i-a promis că o poate ajuta măcar cu o parte din sumă. Cât, o întreb. Zece dolari – adică aproximativ cincizeci de lei moldoveniști. Am avut curiozitatea să-o văd. Î-am dat întîlnire în fața hotelului. Î-am zis că dău eu cei zece dolari, cu precizarea că românii de dincoace nu fac donații în valută forte persoanelor fizice, doar de dragul unionismului. Mi-a zis că știa și că n-avea de ales. Am coborât și am văzut-o, era acoperită temeinică a cuvintului paparusidă. Ce avea pe ea nu se potrivea în nici un fel cu fabrica de pompe, unde zicea că lucrează și de unde zicea că venise în fața hotelului. Am privit, senin, cerul Moldovei. Mama-Larisa nici nu bănuia că cel care îi cintărea din ochi statura apreciabilă, de 70–80 de kilograme, era posesorul voici din Hotelul Național.

A treia Larisa – nu are nici un rost să-i spun aici numele real, pe care l-am aflat mai apoi – avea nevoie de exact aceeași sumă: 50 de lei moldoveniști, întrucât fratele ei avea să se însoțească peste o săptămână, iar darul de nuntă, ca soră de ginere, era exact suma respectivă. Deducția că tariful fetelor de la Chișinău pentru clientii de la Național este exact 50 de lei și dea la indemnizații oricărui. Cu ea am vorbit mai mult, prin telefon, apoi l-am văzut camera din căminul de familiști unde locuia. Fusese căsătorită, avea un copil pe care î-l creștește mă că-sa. Am aflat, întrebând-o așa, într-o doară, cum își aşterne ea în viață asta de femeie de consum, că plasarea fetelor pentru clientii hotelului era controlată de chiar șeful body-guarzilor de aici. Ca un amănunt picant, pe uniformă body-guarzilor strălucesc o insignă pompoasă, în colțuri, pe care scrie "RESPECT". Pe seful paiei Hotelului Național din Chișinău îl cheamă Viorel Nicolae, e de loc din Cimișlia, dincolo de Hîncești, are doi copii și un autocar proprietate personală cu care face Turcia. Fetele din Chișinău fac și ele Turcia, cu autocarul domnului "RESPECT".

Multe dintre fetele de consum de la Chișinău vin din provincie. Au mentalitatea navetistului, locuiesc în cămine muncitorești, căștigă într-o noapte părinții lor într-o lună întreagă de zile-muncă la sohoz și, cu toate acestea, multe dintre ele vor să se mărteze în România. Știu că aici, cît de rău ar fi, viața e de trei-patru ori mai ieftină decât la Chișinău. Sunt ofensate de făptușenia rusoacelor care practică aceeași meserie ca ele, dar pe un picior mai mare, dacă nu pe-amindouă deodată. Comertul înfloritor, inclusiv al pieței de femei, este controlat de ruși din Chișinău, astfel că una dintre puținile intenții reale de unire cu România vine din partea femeilor străzii. A femeilor românce, în cuget și-n simțiri.

În dezbatere: administrația publică locală

Între 25 și 26 iunie a.c. a avut loc la Sinaia Colocviul Administrație publică locală, organizat și sponsorizat de Fundația Jean Jaurès din Franța. Întrucât în presa românească au existat mai multe speculații (gen "social-democrația este un lucru râu și urit pentru România"), Gérard Collomb, secretar general al Fundației, a organizat o conferință de presă prin care a încercat să răspundă curiozității ziaristilor. Creată în 1992 și declarându-se de la început de orientare social-democrată, Fundația Jean Jaurès și-a propus ca obiective cooperarea internațională, dezbaterea de idei, formarea oamenilor, istoria mișcării sindicale. Departamentul de Cooperare Internațională a organizat pînă în prezent mai multe coloconci în străinătate privind tema administrației locale. De ce acest coloconiu în România? Pentru că între România și Franța există mai mult decît o relație de la țară la țară, este vorba de apropierea culturală și de emoția trăită de francezi cu prilejul lui decembrie '89.

În ședință comună, dar și în cele 12 ateliere s-au discutat mai multe subiecte privind funcționarea administrației publice locale: rolul reprezentantului statului, de la tutela la controlul legalității; exercițul practic al democrației locale; formarea aleșilor locali; elaborarea bugetelor locale; execuția bugetului și licitațiile publice; statutul aleșului local și al funcționarului public; colectivitățile locale și cooperarea internațională. Din partea franceză au fost prezenti primari, consilieri municipali și magistrați (Dominique Douay – organizatorul coloconciului – Guy Piole, André Pozzardi, Catherine Vendat, Jaime Autuna, toți magistrați la Cameră Regională de Conturi, aleși locali – André Valini, André Billardon, René Regnault, Bruno Leroux. Din partea română au fost prezenti senatori și deputați, aleși locali: Victor Babiu, Cristina Carp, Gheorghe Cătăru, Victor Săvulescu, Bara Gyula, Dan Nicolae. Am semnalat și prezența lui Gabriel Galice, director al programului PHARE "Dezvoltarea autonomiei locale". Însărcinat cu punerea în funcțiune a centrelor de formare a administrației locale în România.

Reprezentanții francezi nu au dorit să impună modelul lor (oricum, pachetul de legi care a consfințit autonomia locală în Franță a fost adoptat relativ tîrziu, '81-'82), ci, prin schimbările de idei, au dorit să ofere un ghid a ceea ce înseamnă descentralizarea, ca principiu fundamental al democrației.

Autonomia locală de hirtie

Principiul autonomiei locale este prevăzut în Constituția României și reluat în Legea 69 din 1991. După alegerile locale din 1992, cind parte din guvernămînt a pierdut teren, cît și după scindarea FSN, această lege, 69, aşa imperfectă cum fusese elaborată în 1991, a fost impiedicată să funcționeze din mai multe motive: în primul rînd prin neadoptarea unei legi a patrimoniului, a taxelor și impozitelor locale. Taxele și impozitele prelevate de la populație sunt vîrșitate în bugetul țării, urmînd ca de acolo să fie redistribuite comunităților (pe criterii discriminatorii). De pildă, acolo unde este un primar al Opoziției bugetul local este extrem de sever. Pe de altă parte, legea bugetului pe anul în curs se votăază în Parlament și este promulgată po la jumătatea anului. Ce lucrări de amenajare locală pot începe, cînd fondurile ajung (cîte și cum sunt distribuite) atît de tîrziu? "Subtilitatea" guvernărilor merge însă și mai departe: în toamnă, și chiar în luna decembrie se produc rectificări de buget. Dar sumele alocate astfel – uneori foarte mari –, dacă nu sunt cheltuite pînă la sfîrșitul anului sunt preluate automat de către stat. Cum este greu de închipuit că cineva să poată chețui în cîteva luni sau chiar cîteva săptămîni "darul" făcut de Guvern, concluzia "fîrrosă" este aceea că primarii (în special cei ai Opoziției) nu sunt buni gospodari. O demonstrație de către puterea actuală, în vederea următoarelor alegeri, are nevoie.

O altă problemă privind nefuncționarea *de facto* a autonomiei locale privește absența legii funcționarilor publici. Salariile mici, lipsa de pregătire, mentalitatea de șef duc în mod inevitabil la corupția cu care mulți dintre cetățeni s-au și resemnat. În sfîrșit, dar nu mai puțin important, este modul în care prefecturile, ca reprezentante ale puterii de stat, adică ale partidului de guvernămînt, blochează orice fel de inițiativă a consiliilor locale.

Circulara Cozmâncă

În intervenția sa, Victor Babiu, deputat PD, a semnalat existența unei circulare, emise cu puțin timp în urmă de Guvernul României, Ministerul Afacerilor Externe și Departamentul pentru Administrație Publică Locală. Trecește peste formularea copiată efectiv din documentele lui Ceaușescu. Fără nici o reînînere, circulara afirmă principii în totală contradicție atît cu Constituția cît și cu Legea 69/91, principii care au ca scop să înfățue definitiv orice urmă de autonomie locală. Astfel, se prevede că "stabilitatea relațiilor de colaborare externă, inclusiv invitația unor demnitari și funcționari gubernamentali străini, de către autoritățile administrației publice locale și județene se poate face în condițiile legii și cu avizul prealabil al MAE transmis prin DAPL, de către primarul municipiului, orașului și comunei (...); președintele consiliului județean (...); prefectul județului. Deplasarea în străinătate în interes de serviciu a personalului din administrația publică locală se efectuează cu aprobația prealabilă a forurilor competente". În sfîrșit, "Prefecții, președinții consiliilor județene și SAL, precum și primarii sunt obligați ca în termen de 5 zile de la încheierea acțiunii să asigure informarea scrisă a DAPL și MAE despre modul de realizare a mandatului, evidențierea rezultatelor deplasării, concluzii și evenuale proponeri".

Cum se știe, Departamentul pentru Administrație Publică Locală este condus de Octav Cozmâncă (cu o impecabilă formăție de cadru PCR), iar MAE de Teodor Melegănu (de care suntem surprinși că a putut aviza un astfel de document, intuind el, cel puțin pozează în democrat).

În sfîrșit, am dorit să stim de ce nu s-a răspuns nici pînă astăzi interpellările făcute în parlament de Aristotel Călinescu (PD) privind conținutul acestei circulare.

S-ar putea crede că agățîndu-se de centralism, puterea actuală nu înțelege ce este democrație. Nici mai fals. Ea înțelege că democrația este în primul rînd trăită. Că autonomia locală, în adevăratul înțeles al cuvîntului, va face ca ea, Puterea, să piardă controlul. Or, pierzînd controlul (de care era atît de obsedat și Ceaușescu), actuala putere știe că va pierde putere.

Aveți o părere foarte bună, bună, nu prea bună, sau foarte proastă despre ...?

Adrian Năstase	34%	61%
Eduard Constantinescu	43%	52%
Ion Iliescu	48%	50%
Office Gherman	48%	41%
N. Manolescu	52%	23%
Emilia Copaciu	57%	37%
Doru Patru	53%	33%
Petru Roman	59%	38%
Nicolae Văcărescu	62%	36%
Sergiu Cîmpeanu	54%	28%
C. V. Todir	60%	33%
Gheorghe Funar	69%	25%
Marko Bolla	64%	19%
Ilie Verdet	72%	20%

nu prea bună, foarte proastă bună, foarte bună

Din sondajul IRSOP, 1-5 iunie 1994

GÉRARD COLLOMB, secretar general
al Fundației Jean Jaurès

Descentralizarea – condiția democrației

"(...) Nu există democrație modernă care să nu fie fondată în primul rînd pe o înflorire a democrației locale. Spun acest lucru cu atît mai mult cu cit noi îngîne am trăit foarte mult timp într-o tradiție îscobină și centralistă. A trebuit să așteptem legile de descentralizare din 1981-1982, precedate de o îndelungată dezbatere de idei; texte legislative care au urmat au acordat colectivităților locale din Franța – comune, departamente și regiuni – un rol major. Această problemă a descentralizării reflectă o necesitate fundamentală, privind profundarea democrației. Știm de la Montesquieu că democrația nu este doar expresia unei majorități și a unei minorități, ea este, de asemenea, rezultatul unui echilibru al puterilor. Cind un singur partid sau chiar o coaliție de partide alese democratic exercită într-o țară întreagă putere, fără să poată să exercite nici o singură contră-putere, înseamnă că ne aflăm într-un regim în care democrația nu se poate dezvolta plenar. Este experiența țărilor noastre, din Europa Occidentală, în care pluralismul economic și politic este un domeniu al istoriei. Și-atunci, cum să nu fie ca atît mai adevărat acest lucru în cazul țărilor ca cea a dvs., care tocmai a ieșit de curînd din 40 de ani de domnie a partidului unic și în care proprietatea se află încă în mîinile statului?

Dacă poate exista un element permanent de a asigura balansul necesar al puterilor, ei bine, acest element îl constituie colectivitățile locale – comune, consiliile, departamente.

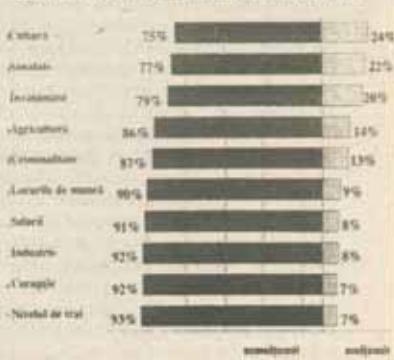
Trebue însă ca aceste colectivități locale să aibă nu doar competențe, ci și mijloace financiare pentru a le exercita. Dacă în fapt, ansamblul mijloacelor financiare continuu să fie concentrat în mîinile statului, atunci libertatea autonomiei comunale este falsă. La ce bun să fie ales conform unui program prezentat la nivelul comunei; al departamentului, dacă nu ai posibilitatea finanțării autonomă de a realiza acest program? În schimb, să fi obligat să execute alegerile făcute de stat care dețin quasi-totalitatea mijloacelor financiare.

Îată de ce baza unei adevărate democrații locale constă mai întîi într-o lege clară privind finanțele locale, care să permită fixarea atît a resurselor provenind de la stat – resurse bine determinate și nu atribuite arbitrar în funcție de alegerile pe care le poate face o municipalitate sau altă.

Nu trebuie înțeles însă că în democrație occidentală statul abandonează întreaga putere. El păstrează un număr de competențe, asigurînd un balans al puterilor care permite exercitarea democrației (...)"

Pagina realizată de RODICA PALADE

Sinteți mai curind mulțumit, sau mai curind nemulțumit de ceea ce face Guvernul în următoarele domenii?

ANDREI CORNEA

Con vorbiri cu MIHAI ȘORA

I

Un concurs la Institutul Francez

Între cele două războaie a existat în liceele din Transilvania o Misunie culturală franceză, în care cîteva zeci sau poate chiar sute, nu știu exact, de profesori predau limba franceză. Aşa am avut și eu un asemenea profesor. (Am avut ulterior și un italian pentru limba italiana: Carlo Morozzo della Rocca, de origine nobiliară, poate puțin fascist, nu-mi dau seama, pentru că politică n-a făcut cu noi, dar în orice caz ajunserăm să vorbim italieniște curent cu el, el neștiind românește, neputindu-se ajuta decit cu franceza și engleza.) Am avut și un profesor francez de limbă franceză. Îl cunosc Martel Griffon și o rupere oarecum și pe românește, că era insureat cu o moldoveancă. Venise buric și a plecat insureat de aici, se și românizase într-un fel, îl plăcea să frecventeze cafenele, bătrâni, și mai plăcea să tragă la măse, dar era un om de mare cultură.

În ultima clasă de liceu, în sămbăta Florilor, ne-a spus cîtorva elevi preferări să venim a doua zi la un concurs pe care Institutul Francez îl organizează pentru toți elevii profesorilor Misuniei Franceze din România. Deși era prima zi de vacanță, ne-am prezentat la ora convenită. El a scos din buzunar un plie pe care atunci-l-a deschis, în fața noastră. Înăuntru era tema: dacă credeti că un nou clasicism e posibil. Am stat acolo o oră, am scris și eu ce gîndeam în privința asta. Înțiplător, tema nu mă luase chiar pe nepusă masă: personal, eram încințat de teza ciclicității, teoria că romantismele de toate tipurile alternează cu clasicismele de toate tipurile îmi venea ca o mânășă. M-am raportat la filosofia culturii, susținind că e evident posibil un nou clasicism, dar că el nu e viabil decit dacă preia și structurează întreg dinamismul romanticismului care l-a precedat. Pentru acele cîteva pagini scrise în franceză am avut surpriza să primeșc premiul I pe teră. Astăzi am făcut posesorul ediției Jacques Crépet din Operele complete ale lui Baudelaire, în 15 volume, precum și unei prea frumoase scriri din partea ambasadorului Franței, Vladimir d'Ormesson. Toamna am inscris la Facultatea de Filosofie. Era o datorie de politet din partea mea să treac pe la Institutul Francez, să le spun că eu sunt laureatul cu pricina și să le mulțumești. Director era acolo Alphonse Dupront, care ulterior a dovedit a fi unul din medievisti de marcă ai istoriografiei franceze, dar atunci n-aveam de unde să știu că el are acest profil de istoric. Era un domn foarte simpatic, foarte comunicativ, foarte cald, foarte prietenos; am stat de vorbă cu el vreo zece-cincisprezece minute, iar la despărțire mi-a spus: "Noi în fiecare miercuri sună organizăm o întîlnire cu intelectu-

lii români, ești bine venit dacă vrei să vîi". Am fost o dată sau de două ori, dar, spre rușinea mea, m-am plăcitios copios. Era acolo și Camil Petrescu; nemocirea era că era surd și nu auzea nimic din ce spuneau ceilalți. Erau probabil încă o serie de tineri intelectuali ale căror nume nu le cunoșteam și care poate m-au și intimidat puțin, eu am stat într-un colț și am ascultat ce se discută, am fost o dată, de două ori, pe urmă nu m-am mai dus. Care a fost surpriza mare? Cind am terminat facultatea, în '38, am fost chemat la Institutul Francez, unde tot Dupront era director. Eu însă nu mai fusesem între timp acolo; mi-am cerut cînd de seuze, nici nu mai ștui cum am explicat eu îndelungata mea absență. Mi-a spus: "Uite ce e: noi te-am urmărit de-a lungul studiilor dumitale. Am văzut rezultatul de la licență și ai o bursă". Deci așa am ajuns eu în Franță. Tot din seria respectivă de bursieri făceau parte Eugen Ionescu și Emil Cioran.

"Nemții au năvălit în Franță cu tancurile furnizate de Renault"

I-am cunoscut înainte?

I-am cunoscut în Franță.

Cu care ați fost mai apropiat?

Cu Eugen. A fost așa, un fel de dragoste (reciprocă) la prima vedere. L-am cunoscut într-o excursie la Reims, unde am gustat împreună din pînările întreprinderii de șampanie de acolo, nu-mi mai aduc aminte ce marcas era anume, și am vizitat acasă minune arhitectonică de gotic flamboiană care este Catedrala din Reims.

Să ce să înfăptuiți mai firzii?

Sau întimplat multe. Eu am ajuns în Franță după München, dar înainte de tot ce avea să suporte din partea nazismului Cehoslovacia. Să le iuam la rînd. Deçi, întîi, afacerea Sudetelor. Apoi a venit problema departajării între un protectorat slovac și o ocupare a Boemiei, cu efectuarea cărora problema cehoslovacă pare să se fi încheiat. În această perioadă, Eugen se întorsese în țară, pentru că Rodica, soția sa, se întorsese (Rodica era profesoră în România și nu beneficia de bursă), iar el era terorizat de ideea separării, fiind convins că va izbucni un război și că ei vor riscă să rămînă despărțiti. Eu însă am rămas în continuare în Franță și în toamnă, întărevăr, să declară războiul, la cîteva zile după invazia Poloniei de către Wehrmacht.

Spuneți-mi, cind a fost ocupat Parisul unde erați?

La 8 mai 1940 se declanșă ofensiva germană în Belgie. Francezii fuseseră destul de naivi să-și ducă linia Maginot numai pînă la frontieră belgiană și să o doce pînă la Canalul Mineci, confund desigur pe statutul Belgiei, de teră neutră și amică. Atunci, cum era de așteptat, nemții au năvălit peste Belgia cu tancurile pe care îl își furnizaseră, de-a lungul anilor, tocmai uzinele Renault. Paradoxul e că toată teoria acestui război de mare mobilitate fuseseră făcută cu cîțiva buni ani înainte, de colonelul de Gaulle. Colonelul de Gaulle, însă, n-a fost luate în seamă pentru că francezii se bazau pe repetarea modelului din primul război, în care au avut succes, război de poziții, cu forță intensă de artillerie, tactică – sau strategie? – prin care au și cîștagat (atunci!) victoria, după ce, în 1917, oprișera înaintarea germană. Pe vremea aceea însă era o înaintare de front, acum a fost o înaintare de coloane libere, neacoperite. Deçi nu numai că, înainte de izbucnirea conflictului armat, nu ficea greșela de a lăsat să se scurgă prin Elveția spre Germania tancurile franceze, dar n-au avut măcar această precauție elementară să țină, eșalonată în teritoriu, multă artillerie ușoară, ușor depășită, capabilă să rupă de bazele lor coloanele – total neacoperite – de blindate germane, care au intrat atunci în Franță literalmente ca în brînză. Aşa se face că, la 18-20 mai 1940, nemții erau deja la Chantilly, adică la o aruncătură de pîatră de Paris. La începutul lui iunie, am plecat din Paris. Am plecat chiar cu ultimul sau penultimul tren, în condiții de nedescrisă, și m-am oprit în Auvergne, în centrul Franței, într-o localitate – Figeac – în care s-au născut Champollion (cel cu ieroglifile) și Charles Boyer, actorul.

"Optiunea lui Eugen Ionescu

a fost cea a unui om care se sufoca"

Armistitul v-a prins acolo.

Acolo m-a prins și armistitul și proclamația lui de Gaulle, erau chiar în sala restaurantului hotelului în care trăsesem, evident că radioul mergea absolut tot timpul. Cind de Gaulle și-a citit proclamația, în care a spus că Franța nu se consideră urvină și a.m.d., a fost un moment absolut extraordinar, un miracol istoric.

În timpul acesta, Eugen Ionescu era în România. În 1943 s-a întors din nou în Franță. Optiunea lui, n-ă spune că era un militant antifascist atunci; era o opțiune umană, o reacție a unui om care se sufoca. El se sufoca în acest timp de dictatură, de teroare interioară, de mobilizare ideologică în România, și a vrut să scape. Era prieten bun cu Tudor Vianu, Rodica Ionescu, născută Burleanu, era foarte bună prietenă cu soția lui Vianu și prin soțile lor s-au impriștenit și ei. Cu toate că nu apartineau chiar aceleiași generații, erau foarte bun prieteni. Prin Vianu a avut acces la Ralea și la Vișionau, care erau la Externe în momentul acesta. Așa a reușit Eugen să revină în Franță ca atașat cultural pe lingă legația noastră de la Vichy. El, da; altă legație a noastră în Franță nu exista, iar el de Franță era legat din copilarie. Vreau să mai spun că nu avusea la Paris, cind a locuit acolo în acele patru-cinci luni, din '38-'39, o relație prea intensă cu Cioran și cu românii bursieri. Înțimplarea a făcut ca noi să locuim oarecum în vecinătate, el să stătească întîi pe rue Monge, pe urmă a venit pe rue du Sommerard, perpendiculară pe rue Jean de Beauvais, eu stăteam pe Rue des Ecoles, colț cu rue Jean de Beauvais, deci stăteam foarte aproape unul de altul și ne și vedea foarte des.

Nivelul lui "a spune"

și nivelul lui "a face"

Dominic Șora, explicați-ne cum ați intrat în Partidul Comunist Francez.

Poate mai mult decât o opțiune era, dacă stau să mă gîndesc bine, o reacție. Într-adevăr, lumea părea atunci împărțită în două tabere care trebuiau să fie opuse din toate punctele de vedere. Dacă Hitlerismul era infernul însuși (și era), tabără cealaltă, cum altfel putea fi decit bună de la un capăt la altul? Înțimplarea, conjunctura istorică nu făcut ca din tabără democraților, începînd cu un anumit moment, adică din momentul în care Rusia a fost atacată de Germania, să facă parte și Uniunea Sovietică. Să nu uităm că, în timpul acestui război, componenta ideologică era extrem de importantă, pentru motive leseane de înțelepțe, motive tîrind de mobilizare interioară, în dublu sens al cuvîntului: internă în Uniunea Sovietică, dar și interioară în general, adică răbușind din chiar inima oamenilor. Într-adevăr, a existat un semblant de liberalizare care făcea să se creădă că, odată rupt din ataghele lui primare, regimul din Rusia avea, înțețul cu încetul, sub presiunea evenimentelor, să se umanizeze. Dincoace, cu nazismul, dimpotrivă, situația era că se poate de lipsede, nici un om de bunăcredință nepătrindu-se îndoi, nici pentru prezent, nici pentru viitor, de absoluta ei malignitate. Aș mai adăuga încă un lucru: deosebirea immensă dintre cele două totalitarisme, care s-a menținut pînă la sfîrșit, era că totalitarismul german, de nazismul, era direct, fată, și acționa invocîndu-proprietile lui principii, pe care, cu cinism, îi le aruncă în față și-i să tăia gîndul cu același prilej: superioritatea proclamată a raselor ariene, antisemitismul motivat ca un fel de prezervare a purității acestei rase superioare de toate amestecurile joase și înjisoitoare, mergînd mină în mină, pentru aceleși motive, cu oprirea și - la limită - exterminarea negritudinii, a tiganilor, de-a valmu cu evrei. În schimb, totalitarismul de tip răsăritean era extrem de alunecos. În orice caz, în el erau deosebitale două niveluri net deosebite: nivelul lui "a spune" și nivelul lui "a face". Nivelul lui "a spune" avea o anumită coerentă ideologică, cu o netă deschidere umană,

nistă. Nivelul lui "a face" nu era însă nici urmarea firească a ceea ce fusese "spus", dar nici efectul întâmplător al unui pur pragmatism instantaneist. Nivelul lui "a face" presupunea, dimpotrivă, un "a gind ceea ce faci", care era parteasă esoterică, – extrem de coerentă și de consistentă – dar nu a ideologiei propriu-zise, ci a mișcării reale. Într-adevăr, cel care țineau friuli său foarte bine că totă parteasă exoterică este o parte de vîtrină, de propagandă prin care se adresează naivilor. Farsa astă tragică a fost multă vreme foarte eficientă. Sigur că, într-un fel oarecare, un om care se mișca printre "ărți, chiar dină fiind, chiar naiv fiind, bănuia –

ar fi trebuit să bănuiască – ceva din toate lucrurile astăzi. Îmi aduc aminte chiar că în timpul războiului, nu știa cum, tot prin rețea clandestină, am citit cartea lui Kravcenko, *J'ai choisi la liberté*; în cartea astăzi erau spuse pe nume lucrurile, lucruri incredibile din perspectiva unui om normal. Spre exemplu: pentru a-i obliga pe mujicii sără noapte timpului să vină în timp la orele de fabrică, bolșevicii au organizat chiar și execuții exemplare. Eu așa ceva nu credeam, îmi ziceam: "Bine, poate că unele lucruri relatează aici sătădile în mare, îmi dau seama că un regim care face omul să trebuiască să mai și spargă ouăle, dar uite, domnule, spre ce scop mărește indreptățile". Fapt și că ești tentat să crezi ceea ce dorești și vînd-nevrind minimalizezi, într-un fel oarecare, contraargumentele. Părea că trebuie să alegi între două reale, cu o speranță imensă că răul îndepărta cumva spre bine, care părea să fi pe cale de îmbunătățire, are toate sensurile de a debusa cumva spre bine, în timp ce răul absolut ce te impresura înaintă în mod deliberat spre propria lui țintă proclamată, care – dacă ar fi fost atinsă – să fi dovedit nimicisore pentru toate popoarele europene, inclusiv pentru noi, români, care eram atunci aliați de nevoie ai Germaniei.

"Schimbul doi"

Și cum a inceput Rezistența?

Concret, s-a întâmplat următorul lucru: o foarte mare parte din Armata franceză căzuse în mâna nemților. Și atunci s-a organizat o propagandă intensă, care viza în primul rînd mamele de familie: "Pentru ca filii dumini să revină în țară, frații lor mai mici, care n-au indurat nici greul războiului, nici prizonieratul, să le preia rolul!" Prizonierii urmăru săzadă să vină înapoi, în schimbul celor ce plecau, să-i înlocuiască în uzinele germane. Astăzi era propaganda oficială, care a și prins, înăuntrul momentului în care lumea și-a dat seama că tinerii pleacă, dar prizonierii nu se întorce. Atunci, acest "schimbul doi" (într-adevăr, așa se și numea: *la Relève, schimbul doi*) – ei bine, acest "schimb", care se facea pe bază de voluntariat, a incetat pur și simplu să mai funcționeze. În momentul în care regimul de la Vichy și-a dat seama că această "ștasefă" nu mai prinde, a instituit, prin lege, un Seviciu al Muncii Obligatorii (așa se numea: Service du Travail Obligatoire, pe scurt: STO). Dar tinerii vizitați nu săi supus, în covîrșitoarea lor majoritate, legii în chestdiune, preferind să-si părăsească domiciliile și să se regroupeze cupe unde, iar pentru a nu putea fi depistați și-a mai și procurat acte false, la început cu complicită locală, mai apoi prin organisme create ad-hoc. Înăuntrul la pînă la urmă, s-a organizat în afara localităților, ca niște clandestini.

Pușca și hirletul

Dvs. erați un român în Franța. Cum de v-ați simțit asociat la această cauză și în această luptă?

La Figesac, în Auvergne, am stat pînă în toamnă. Înăuntrul deschisă Universitatea. Eram încă bursier. Astăzi în ce an?

În 1940. Cind s-a deschis anul universitar, am vrut să mă duc în zona liberă, într-un oraș universitar, și am ales Nisa, pe care o cunoșteam.

Dar nu o ocupaseră italienii?

Atunci încă nu. În momentul în care am ajuns la Nisa, nu o ocupaseră italienii. (De fapt, de ocupat – în sensul militar al cuvintului – n-au ocupat-o niciodată, căci n-au apucat să ajungă cu armata nici pînă la Menton.) Deși am ajuns la Nisa, unde am stat pînă în decembrie. De ce n-am stat mai tîrziu? Pentru că între timp s-a decretat că orașul aparține zonei de frontieră și că nici un rezident străin n-are voie să mai rămînă acolo. Atunci am venit la

Grenoble, pe la sfîrșitul lui decembrie, și acolo am petrecut anii războiului și mi-am făcut o mulțime de relații. În zona aceea din jurul Grenoble-ului, foarte muntoasă și cu multe posibilități de ascensiuni, s-au creat o serie de grupări de rezistență care, în momentul în care au apărut, adunate pe anumite locuri, au primit pe calea aerului, prin parașuta, armamentul de care aveau nevoie și au inceput să organizeze sabotaj.

Și atunci luate parte la acțiuni de genul astăzi?

Nu, la acțiuni de genul astăzi nu. Am avut o legătură prin rețea, dar am continuat să rămîn în oraș, să merg la Universitate.

Pe urmă s-a produs ocuparea.

Ocuparea așa-zisei "zone libere" s-a produs în momentul în care a avut loc debarcarea aliată în Africa de Nord, în '42. Eu am căzut în zona italiana, situată pe malul stîng al Rhône-ului.

Astăzi a fost un noroc.

A fost un noroc imens. Cînd, în toamna lui '43, maregalul Badoglio a încheiat armistițiul cu anglo-americani, zona – foarte puțin atunci italiană – a fost ocupată de nemți într-o noapte. Am asistat atunci la retragerea italienilor împreună cu o bună parte din colonia de refugiați rasiali, evrei din Grenoble. Această colonie de evrei arendase un mic teren ca să sărbătorească aprovisionare în legume proaspăte, dar erau toti bătrâni sau femei, oricum incapabili să muncească un petic de pămînt. Eu, care erau foarte prieten cu ei, m-am oferit să le fac eu treaba asta. Am prestat, cum se spune, munca fizică din greu, dar aveam și un avantaj imens pe vîremea aceea de acută penuria alimentară, căci beneficiam de o cotă-parte din legumele acelui teren. Brațda trebuia să fie lucrată cu hirletul pentru că terenul respectiv era de fapt o livadă; o livadă de 18 ani, care a fost, ca să spunem așa, suprarexploatată, în sensul că am plantat legume de toate soiurile printre pomi. Făceam treba astăzi cel puțin de două ori pe săptămînă, și aveam în felul astăzi cartofi, aveam praz, roșii cîte voiam, plus faptul că în zilele mole lucrătoare mă înfrăptam după pofta inimii din fructele livezii.

"Iară nemții ce-mi făceau?"

Și sfîrșitul războiului v-a prima acolo.

Sfîrșitul războiului acolo m-a prins. În ziua de 19 august '44 au sosit trupele eliberatoare. Americanii se oprișeră la sud de Grenoble, așteptând un detagament al trupelor franceze, care să-si facă primele intrările în oraș. Momentul acesta de schimbare era îndeobîte tragic la acel ceas de răscruce. Și întă de ce: începea cu un moment de euforie populară, dar nemți (eu nu pot să n-am să pot niciodată înțelege acest lucru), nemți, deci, deși le era cît se poate de lipsit că războiul era iremediabil pierdut, n-ai început pînă în ultima clipă să-i pedepsescă pe cei ce nu le rămaseră fideli. Armata americană înainta într-adevăr cu toate mijloacele motorizate, și nemții fugau care cu ce puteau, cu biciclete rechizitionate, – erau la pămînt, ce mai, kaput, cu o vorbă care le proprie. Cînd americani treceau printre-un sat, rezistență din satul respectiv, camuflați pînă atunci, ieșeau la lumină, arborau drapelul francez, cintau Marseilleza, instaurau o autoritate locală. Americanii, în ce-i privește, nu înaintau însă decît pînă la jumătatea munitiei. Cînd ajungeau la jumătatea munitiei, se retrăgeau frumușel la baza de aprovisionare, care de sigur înaintase și ea între timp, dar nu în același ritm, totuși, și lăsau astfel descorebite unele din localitățile pe care, prin însuși faptul că trecuseră prin ele, implicit le cucerișera. Iară nemții, ce-mi făceau? Ei bine, nemții, în loc să profite de acest război pentru o mări distanță dintre ei și următorii lor, se întorceau să-i impună pe cei care se bucuraseră de plecarea lor. Nu-mi întră în cap, dar așa s-a întâmplat. Am suzit atunci nenumărate cazuri de tipul astăzi, de oameni care au pierit tocmai în momentul în care, în sfîrșit, își cîştigaseră libertatea.

Eugen Ionescu – condamnat

in contumacie la închisoare

Deci Franța a fost eliberată și a trebuit să decidă ce faceți mai departe. Știați ce se întimplă în România?

Ceva știam, dar cu total aproximativ, căci nu veneam încă oameni din țară; oricum, era o euforie ne-

mai pomerenită, mai ales în prima lună nîmic râu nu se vedea. România făcuse un armistiu, întorse armele. În ce mă privește, trebuiau reglate cîteva afaceri din Grenoble și urma să-mi găsească un apartament la Paris. Eu continuam în tot timpul astăzi să fiu bursier. În '45 m-am întors la Paris, carteau mea de debut, *Le dialogue intérieur*, era scrisă, o scrisese atunci, în vara aceea fierbinte a lui '44. La Paris, l-am regăsit pe Eugen. Pe atunci nu stătea în Montparnasse, ci într-un apartament din arondismentul al 16-lea, 38, rue Claude Terrasse, aşteptind și el să vadă cînd se va putea întoare în țară.

Se gădea și el atunci să se întoarcă?

Dă, sigur că da. Micile rezerve pe care și le pătuște face în timpul acelor doi ani, petrecuți la Vichy, anii în care, la drept vorbind, posibilitățile de a cheia pe alimente și îmbrăcăminte erau minime (adică banii pe care îi cîștigai își rămîneau, locuința era asigurată de legătuș, cheiuluiile de reprezentante erau relativ largi pe vîremea aceea, mult mai mari în orice caz decît sub regimul actual, nu mai vorbesc de regimul Ceaușescu), – toate acele rezerve erau pe cale de epuizare, așa că soluția întoarcerii în țară, chiar dacă nu părea ideală, nu era totuși exclusă din principiu. Dar să mă întorc puțin la perioada de la începutul lui '39. Atât Eugen cît și eu cunoșteam încă din țară revista *"Esprit"*. Orientarea revistei era creștină de stingă, înțelegind prin stingă imaginarea unui sistem de redistribuire legat de protecția socială și de evitarea polarizării sărac lipit/ultrabogat, pericol ce păstrează societatea capitalistă de tip sălbatic. Revista avuiese, pentru noi, și meritul de a fi anti-muncheneză, adică lucidă. Cei care scriau acolo au atras atenția, cu justificări disperătoare, că nu e deloc cazul ca francezii să se bucure după întîlnirea dintre Chamberlain și Daladier, pe de o parte, și Hitler, pe de altă parte, zicindu-și că aceștia au instalat pacea pentru totdeauna în Europa și în lume. Cei de la revista spuneau: "Mergeți spre război; dar nu spre un război pe care îl veți cîștiga cu această mentalitate, ci spre un război pe care îl veți pierde". Am intrat, Eugen și cu mine, într-un grup al prietenilor revistei *"Esprit"*. Această legătură, am refăcut-o imediat după război. Am fost împreună la un simpozion organizat de *"Esprit"* la o mănăstire din jurul Parisului, la Jouy-en-Josas. În plus, Eugen era foarte angajat – de altfel, și eu într-un fel, dar eu nu am colaborat decît incidental – la o revistă patronată de *"Esprit"*, care se numea *"Le voltigeur"* (voltigeur fiind corcetăgul, cel care e trimis în recunoaștere) și unde a colaborat aproape la fiecare număr. Deci, aviz amatorilor: există producție politică Eugen Ionescu în această revistă, de care puțină lume își mai aduce aminte, *"Le voltigeur"*. Eugen trimitea în răstimp și scrisori de la Paris revistei *"Viața Românească"*. Pentru una din ele a și fost judecat și condamnat. Deci lui Eugen i se basarase întoareea în țară, fiind condamnat, în contumacie, la clivă ani de pușcărie, pe care nu i-ar fi putut evita dacă s-ar fi întors cumva în România.

De ce?

Era un articol antimilitarist, apărut în *"Viața Românească"* în '46, și foarte repede a fost urmat de acest proces și de această condamnare. Deci el înțelegea foarte bine că trebuie să ai militari ca să poți sub conducea lor să te bată, cînd e cazul, dar "militarismul" nu-l putea admite. Sîi el a spus acolo un lucru de natură să șocheze pe cine nu știe de glumă: a spus, anume, că ce-i place militarului român nu este atât cîmpul de bătălie cît uniforma; iar generalul român, spre deosebire de toți ceilalți generali din lume, e caracterizat prin faptul că se culcă în pat îmbrăcat în uniformă, arborindu-și și toate decoratiile. A fost tratată ca o jignire în adresa armatei și a fost condamnat la clivă ani închisoare, iar demersurile făcute de el pe lingă Pătrășcanu, în 1947, cu prilejul Conferinței de pace de la Paris, pentru revizuirea procesului și anularea sentinței de condamnare, au rămas fără rezultat. – Pătrășcanu fiind deja în dizgrație. Așa a rămas Eugen Ionescu în Franță, înfruntind greul vieții și devinând, fără să se aștepte, acel IONESCO cu care afișele pariziene și-au inceput, anii de-a rîndul, enmormarea spectacoloselor pe care trecătorul prin Paris le putea vedea pe scenă.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Germania – o poveste de iarnă II

Cînd deasupra castelului Bellevue flătușă steagul cu insimnele heraldice binecunoscute – vulturul negru pe un cimp de aur, în chenar roșu –, berlinezii știu că Richard von Weizsäcker se află în orașul lor, care, de altfel, cîțiva ani, a fost și orașul lui. Între 1981 și 1984, încă actualul președinte federal a îndeplinit funcția de șef de guvern și membru al Camerei Deputaților din Berlin. Berlinezii consideră că politicienii nu acordă Berlinului suficientă atenție: pe Richard von Weizsäcker îl privesc cu simpatie, ca de altfel multă dintre germani. Dar Constituția germană, tocmai pentru a nu mai repeta greșelile trecutului, dind unui om posibilitatea să concentreze puterea, a acordat președintelui federal o funcție pur-reprezentativă și cel mult două mandate. De la 1 iulie 1994, Villa Hammerschmidt din Bonn ("Casa Alba" de pe Rin, construită în 1863–1865, pe care, în 1948, proaspăt-născutul stat federal a cumpărat-o pentru a face din ea reședința oficială a președintelui) va fi ocupată de prof. dr. Roman Herzog.

Stafeta președintilor

Nominalizat de CDU (Partidul Creștin Democrat) și CSU (Uniunea Social-Creștină) și ales la 23 mai 1994, la Berlin, de Adunarea Federală, Roman Herzog a invins în competiția prezidențială 3 contracandidați, dintre care 2 pur decorativi: un estic (Jens Reich) și o femeie (Hildegard Hamm-Bruchner). Cei de-al treilea, Rau Johannest (SPD), părea să se bucură de un anumit capital de încredere, dar baza electorală oferită de CDU s-a dovedit, în toate "testele electorale" de anul acesta, superioară. Alegătorile următoare, pentru Parlamentul European, din 12 iunie, în care formațiunea politică a cancelarului Helmut Kohl a ieșit învingătoare, par să o crediteze și pentru mult mai importantele alegeri din octombrie, cînd se va decide persoana viitorului cancelar, după o campanie electorală foarte personalizată (Kohl contra Schäping), și structura viitorului guvern. Deși își făcuse campania electorală prezidențială pe ideea "Herzog dorește să fie președinte tuturor germanilor", prin discursul său ulterior, noui președinti au provocat unele rezerve ale opoziției de stînga, prin tonul "prea conservativ", printre referire la estici, diferențiați de coaliții, și printre alți ai străinii ("Ausländer").

Întîmplător sau nu, biografii celor doi președinți federali care la 1 iulie își vor predă stafeta prezintă cîteva coincidențe: la o distanță de două generații, sunt ambi născuți în zodia Berbecului (Richard von Weizsäcker pe 15 aprilie 1920 la Stuttgart, Roman Herzog pe 5 aprile 1934 la Landshut, în Bavaria). Ambii au studii de drept (Richard von Weizsäcker le-a asociat cu istoria la Oxford, Grenoble, Göttingen, unde și-a susținut și doctoratul, Roman Herzog la Universitatea din München, unde a și predat apoi), ambi au deținut posturi în conducerea bisericilor protestante germane (rol social important) și, bineîntelea, în structurile de conducere a CDU. Parcurgînd cele două curriculum vitae nu te poți impiedica să nu sesizezi însă ce deosebite sunt față de cele ale unor președinți din țările estice (România, Ucraina, Rusia, Ucraina, Moldova) și să te întrebă dacă handicapul biografic al apartenenței la o rețea de partid al cărei centru s-a aflat cîndva la Moscova poate fi depășit. Revenind la cei doi președinți federali, se menționează des o diferență de "previzibilitate a comportamentului lor politic" datorată faptului că Richard von Weizsäcker, înainte de a fi președinte federal, a ocupat mai multe funcții publice, între care și pe cea de vicepreședinte al Bundestagului, pe cind Roman Herzog, după o carieră universitară (la Universitatea Liberă din München și la Colegiul de elită de Științe Administrative din Speyer), a fost doar judecător (din 1983) și apoi președinte (din 1987) la Curtea Federală din Karlsruhe (Curtea Supremă a Germaniei Federa-

le). Dar în spațiu limitat pe care-l oferă Constituția germană și în condițiile existenței reale a unui stat de drept, nici un președinte federal nu poate face alegătorilor săi cine să fie ce surprize reale.

Cetățeni de rangul doi

Aga se consideră acei făgări redigători (Ossi) frustrați și nostalgici care în recentele alegeri europene și-au dat votul pentru fostul partid comunist (PSD), în unele cartiere ale Berlinului chiar în proporție de 84%. În ansamblul electoratului german, votul nostalgic nu a fost suficient ca să nașture făgătorii comuniști scaune în Parlamentul European, așa cum nu a oferit nici radicalilor (extremiștii de dreapta), care au fost de acemenea sub baremul de 5%. Atenției neliniștiște-co care a fost privată după unificare și după actele de violență ale skin-heads-ilor, Germania î-a răspuns pozitiv la "testele electorale": ea nu riscă să afecteze stabilitatea Europei, nu este dezorientată politic, instituțiile democratice construite în 40 de ani sunt solide, actele de violență reprezintă un fenomen limitat. În același timp, însă, dacă în 1990 teritoriul Republicii Federale s-a întărit de la 248.521 km² la 356.854 km², iar populația de la 63,7 milioane a crescut brusc la 79,8 milioane. La această oră nimenei nu neagă faptul că Zidul Berlinului continuă să dăinuie în mintile oamenilor, iar problemele reunificării sunt atât de serioase încât pînă la echilibrarea mentalităților mai sunt de așteptat să treacă 4–5 ani (după opinii optimiste) său să dispară o generație (după opinii sceptice). În fosta RDG, nostalgia bîntuită ca o epidemie de care nici tinerii nu sunt scutiți; nici ei "nu erau pregătiți pentru diversitate", crede Rita Hermanns, purtătoarea de cuvînt a Senatului Berlinului pentru probleme sociale: a fost subevaluată dificultatea lor de adaptare, foarte evidentă cînd li se compară pe estici cu vesticii, care, călătorind, au avut acces la informație, au altă mobilitate, altă adaptabilitate. O anumită frustrare există și la administrația Berlinului, conștiință că și mai ușor să faci programe sociale decît să schimbi mentalitatea, dar care consideră că e notabilă diferența între situația reală și cea pe care o cred oamenii. De pildă, în Berlin, unde nu au existat (ca în Thuringia) mari industrii învecinate, cifra de somaj este aceeași în Est, ca și în Vest. În administrație nu sunt integrati toți cei care potrivit proprietilor declarării nu colaboraseră cu fosta poliție secretă (STASI). Declarații de acest gen se fac și în România, însă aici, în Germania, există Comisia Gauck, cu acces la dosare. Ea poate (pe loc sau mai tîrziu) să aducă probe în fața căroră, de la portari pînă la înalți funcționari, cei ce au mințit își pierd, fără preaviz și cu corecție scandal public, locul de munca. E drept că, pînă să se organizeze Comisia Gauck, o parte dintre dosare au fost distruse și, oricum, fiind foarte numeroase, nu toată informația a fost parcursă; în ceea ce

lî privește pe făgări STASI și colaboratorii lor, mulți sunt capitaliști ori fac "consulting" pentru întreprinderi. Ei au încă logistica și relațiile lor în tot Estul. Ei aparțin de regulă unui tip de om care se aranjează în orice regim – nazist, comunist ori oportunist.

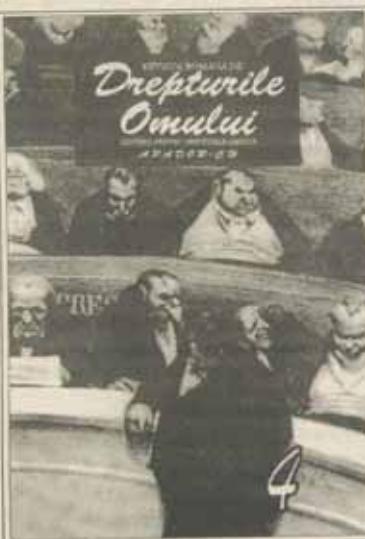
Ossi și Wessi

Aceste apelative, folosite frecvent, cu nuantă peiorativă, pentru a-i diferenția pe făgări redigători refugiați, sunt dovada lexicală a traumelor unificării. Unul dintre motivele traumei ar putea fi faptul că cei din "Ost" primește 60–70% din salariul unui din "West" chiar dacă prestează ace urmări, chiar dacă sunt colegi de serviciu, în poziții echivalente. De ce această discriminare? Landurile nu au bani ca să plătească mai mult. De 40 de ani (spune un "Wessi"), oamenii din "Ost" sunt obișnuiți să fie plătiți mai prost, să obișnuiească cu alt tip de viață. El trebuie să-și îmbunătățească performanța, așteptind anul 2000, cînd se va legitima dispariția acestei discriminări salariale. Opinia curentă este că "Ossi" nu sunt capabili să lucreze la ritmul, la concentrare și la eficiență "Wessi"-lor. Apoi, prețurile din "Ost" sunt proporțional mai mici – de la chirie sau mijloc de transport pînă la obiectele de consum. Nu sunt uitate nici taxele mult mai mari plătite de "Wessi" de-a lungul vieții, de la cea pentru asigurare medicală pînă la cea pentru pensie. "Ossi" plătesc doar de cîțiva ani și mult mai puțin, imponându-le fiind proporționale cu veniturile. Și bineîntele că ei au fost scutiți de "impozitul unificării", despre care se spune că va reveni, chiar dacă în clîpă acuzarea nu se mai plătește.

Înălță însă că vineri 10 iunie 1994, atât Guvernul cit și Opoziția din Berlin au luat decizia ca pînă cel mult în 1996 angajații serviciilor publici să nu mai fie discriminati în acest mod. Un sofer de autobuz (a spus primarul Berlinului, Eberhard Diepgen) nu poate fi plătit diferit dacă trece pe o stradă sau pe alta; la fel un polițist. În Berlin, frontierele dintre Est și Vest înseamnă uneori o stradă și ea desparte de fapt mentalități. Această decizie politică, după cum o apreciază Hans-Friedrich Müller (serviciul de presă al Berlinului), ar trebui să-i obișnuiască pe oamenii din Est cu bogăția. În fapt, ea nu mi-a părut că îl scoatem pe "Ossi" din același loc cronică. De pildă, aveau și ei reproșuri pentru concediile medicale (cu și mai ales fără motiv). În care s-ar complacă unii dintre "Wessi", care nu pot fi, prin lege, verificăți dacă sunt sau nu bolnavi 3 zile, dar în schimb sunt plătiți pe perioada de boala anunțată cu salariul întreg. (Este, bineîntele, vorba despre angajații "la stat", cu contracte definitive.)

In schimb, mulți dintre "Wessi" au fost nemulțumiți de decizia Berlinului, catalogând-o drept un gest electoral al primarului Eberhard Diepgen, care, dacă să-ă extinde și în celelalte landuri, ar putea deveni ruinător pentru economie. Iar asociația patronilor (Arbeitgeberverband – "reuniunea celor care dău de munca") a exclus din sinul său Berlinul, un gest primit (după aprecierea lui Hans Peter Walter, redactor-șef adjunct la "Berliner Morgenpost"), dar lipsit de consecințe imediate.

Berlin 13–15 iunie

REVISTA ROMÂNĂ DE DREPTURILE OMULUI, editată de Centrul pentru Drepturile Omului din cadrul APADOR-CH, se află la cel de-al patrulea număr, ceea ce înseamnă că acest trimestrial are deja un an de apariție. Avind în vedere amplioarea pe care a căpătat-o legislația specifică drepturilor și libertăților fundamentale – ratificarea de către România a Convenției Europene a Drepturilor Omului fiind ultimul exemplu –, RRDO devine un instrument indispensabil activității avocaților și magistratilor.

Cele patru capitole ale ultimului număr tratează atât probleme teoretice cât și cazuri individuale: "Parlamentul României – o instituție democratică spațială, în progres însă către transparență" (Edwin Rekosh); "Liberul acces la informație" (Manuela Stefanescu); "Infracțiunea de 'ofensă adusă autorității', din perspectiva unei societăți democratice" (Monica Macovei); "Dreptul la incoruptibilitate" (Emil Lungeanu). Notă la încheierea din 2 octombrie 1991 a TMB – secția Contencios Administrativ (Corneliu Liviu Popescu); "Între două penitențiere: Gherla și Iași"; "Cazul Oprea de la Câmpina" (Manuela Stefanescu); "Justiția transnistreană" (Marin Lăță); "Un decret neconstituțional" (Adrian Vasiliu); "Roli organizatorilor neguvernamentale în recunoașterea și respectarea de drepturile omului" (Ion Iacov); "Comentariile APADOR-CH cu privire la modificările Codului penal care aduc atingeri libertății de exprimare". Masa rotundă organizată de Centrul pentru Drepturile Omului a avut ca subiect "Cooperarea în domeniul drepturilor omului".

Calității materialelor publicate i se adaugă realizarea grafică de excepție.

Am fost întotdeauna contrariat de obicitatea sincerității, adică de relația echivocă dintre adevar și sinceritate. La prima vedere, totul e foarte simplu: sinceritatea pare a fi persuașunea naturală a adevarului. Dar, privite mai atent, lucrurile se complică. Înțeleg motivul pentru care persuașunea își poate valida adevarul prin argumentare. Înțeleg mult mai puțin motivul pentru care ar trebui să mi se pară normal ca adevarul să fie validat *prin emoțiile contagioase ale sincerității*. Fireste, unora li s-ar putea părea vicioasă rezerva mea față de onestitatea raportului dintre adevar și sinceritate. Intr-adevar, se poate argumenta, ce este mai puțin întortocheat decât drumul care leagă adevarul de decizia de a-l proclama? Și eu cred, probabil ca majoritatea oamenilor, că sinceritatea este cea mai bună atitudine pe care o putem avea față de adevar, dacă acesta este cunoscut și recunoscut de toată lumea. Prin această precizare mă despart de cei care, admirind peste măsură sinceritatea, ajung să deducă validitatea adevarului din capacitatea acestia de a ne influența și convinge. Vicioasă. În raportul dintre adevar și sinceritate, mi se pare a fi pretenția sincerității de a valida adevarul. Să ne înțelegem bine. Dacă adevarul nu ia la fel de vârdăt ca orice lucru vizibil, atunci sinceritatea nu ar fi deloc suspectă. În definitiv, atunci cind vedem cu adevarat ceva, ne putem fără greș încredere în sinceritatea ochiului nostru. (Omit aici, pentru simplitate, paradoxurile percepției pe care se intermeiază anumite argumente ale științelor cognitive.) Dar să presupunem că, de fapt, noi vedem lucrurile lumii ca prin ceată sau, cum spune apostolul, "în ghicitură": trăsătura esențială a percepției noastre ar fi atunci neclaritatea și imprecisul, astfel că intenția adevarului nu va mai putea fi imediată. Adevarul este manifest, adică imediat vizibil, numai atunci cind omul posedă o facultate prin care poate intra nemijlocit în mijlocul lucrurilor. Dacă omul nu posedă o astfel de facultate, atunci el este condamnat să dobindească adevarul numai prin raționamente și construcții; altfel spus, nu imediat și genial, ci întortocheat și căzut. Întrucât mă privește, eu nu cred că adevarurile sunt, asemenei sticlelor de bere, la indemnă. Dacă ne menținem în această analogie, adevarul, în concepția mea, seamănă mai mult cu *valoarea sticlei de bere*, decât cu *sticla de bere însăși*. De ce? Pentru că valoarea este un construct cognitiv și pretinde o foarte complexă conversie, deopotrivă teoretică, pentru a se transforma în prejurii, adică în "sticle de bere" la indemnă. Eu cred că, dacă admitem că nu există cunoaștere imediată, adevarul nu poate fi nici obiect "vizibil", nici obiect al sincerității. Sinceritatea ar putea valida adevarul numai dacă emoția ar fi cognitiv semnificativă. Ea nu este, pentru că "în parte cunoaștem și în parte prorocim" (1 Corinteni 13, 9). Iar temeiul profund al acestei limitări stă în imposibilitatea de a sesiza obiectele lumii în care trăim, deocamdată, altfel decât "în ghicitură" (ibid., 12).

Adevarul de eroare

Acum pot exprima mai eficace sensul contrariei mele. Dacă adevarul trimite la sinceritate, atunci relația dintre ea și adevar nu mi se pare echivocă. Dacă însă adevarul este dedus din sinceritate, atunci relația dintre ele se vădește perversă. Într-adevar, să admitem că sinceritatea este un spasm imediat al emoției veracității. Și anume, cind simt sincer, în noi se zbate, cu impetuozitate, instintul adeveririi: emoția sincerității pretinde să declare că fiind absolut adevarat obiectul care o susține. În mod precis, persuașunea ei se referă la această incondiționată vertiginosă. Prin urmare, sinceritatea caută să ne convingă prin acest sofism patetic: "Eu afirm că A este adevarat; A trebuie să fie adevarat, pentru că modul în care l-am afirmat este sinceritatea mea absolută; deci sinceritatea manierei implică adevarul obiectului manierat". Și astfel, din manieră a fost în mod nepermis dedusă esența: dacă sinceritatea este totală, atunci obiectul afirmației sincere trebuie și el să fie neapărat adevarat. Or, nu cred că trebuie să mai insist asupra ilegitimității trecerii de la sinceritate la adevar. Mai mult: nu trebuie deloc minimalizat faptul că emoția sincerității și facultatea de a construi adevarul sint extrem de egal răspândite în lume. Ca și dispoziția de a fi vesel sau posomorit, predilec-

H.-R. PATAPIEVICI

Despre intenția oblică

poziția pentru sinceritate este aproape universală. Că această răspindire nu este evidentă și o conștiință inevitabilă a imprejurării că *sinceritatea este o emoție a conștiinței*. Or, conștiința poate fi adevarată sau falsă, eronată sau rea, incompletă, alături de obiect sau inexistentă, și așa mai departe, – la neșirig. Mai mult, sinceritatea este o emoție complet independentă de conținutul ei: ea poate purta cu egală îndreptățire emotivă asupra unei conștiințe false, ca și asupra uneia incompletă. Eu pot fi sincer și ignor fără rest, adică, în termeni direcți, cu veracitate. Sinceritatea trebuie să confere veracitate tuturor conținuturilor pe care se întâmplă să le îmbrace și a căror singură recomandare "de control" a fost criteriu conștiinței: dacă ea a fost falsă ori rea, sinceritatea se va svânta în ontologizarea fraudei pioase și fidind, cu totală bună-credință, temperările oricărui simț critic. Este motivul pentru care sinceritatea imbeciliilor e bună numai la spovedanie: cind acești imbecili ajung să facă politică, adică să implice prin afirmațiile lor soarta mai multor oameni, sinceritatea lor este o calamitate fioroasă. Este unul din motivele pentru care găsește că sinceritatea este o virtute numai în cazul oamenilor deopotrivă inteligenți și capabili de simț critic și că, în toate cazurile, trecerea de la sinceritatea asertării la adevarul aserționii mi se pare frauduloasă.

Iopcritul condus de sinceritate

Până acum am vorbit numai despre sinceritatea de bună-credință, aceea care e perfect inocentă și atunci cind bate cimpii, și atunci cind coincide cu adevarul. Dar mai este o sinceritate, căreia sunt evident tentat să îl pun ghilimele: "sinceritatea" conștiință de lipsa ei de veracitate, cea pe care moralității au convenit să o numească ipocrizie. Dacă sinceritatea de primă instantă se lasă orbită de veracitatea unei conștiințe care poate fi oricum, ceea ce conduce la ocultarea naturii veritabile a obiectului, sinceritatea de instantă secundă descoperă că, dincolo de obiect, conștiința comportă o multitudine de raporturi interne echivoce, și că actualul asertării poate fi întrebării potrivit unei politici voluntariste. Astfel, dacă sinceritatea poate cunoaște minciuna involuntară, și aceasta în virtutea faptului că adevarul nu trebuie să fie niciodată consecință sincerității, ipocrizia nu cunoaște nimic – adevar sau minciună – care să nu fie voluntar. În timp ce sinceritatea este o candoare, ipocrizia este expresia unei voințe determinate de a impune. În dialogul *Hippias minor* (374a), Platon (†347 i.Hr.) vorbește despre superioritatea paradoxală a mincinosului voluntar (cunoscut în literatura română sub numele mai pretențios de *polytropos*), care cunoaște atât adevarul cit și minciuna, și care decide între ele print-un act de voință. Or, voința este superioră firescului, căci presupune, cu stările multiple ale conștiinței, un raport mai complet, mai adecvat din punctul de vedere al cunoașterii reale. Iopcritul este mai conștient decât omul sincer și, sub raportul autenticății stricte, orice conștiință veritabilă implică o instruirea față de stările de conștiință anterioare, instruire pe care o putem fără greș numi "ipocrizie". (Ceea ce mă face să folosesc aici ghilimele este faptul că această ipocrizie specială e, spre deosebire de cea clasică, inconștientă.) În fond, iopcritul este omul care a descoperit complicațile pe care candoarea sincerității le face invizibile și care a decis să uzeze de aceste dedesubturi potrivit unei politici personale. Firește, ca întotdeauna cind și vorba de interesul personal (idiotic, cum îl se mai spune, după cuvântul grecesc corespondator), intenția deturării piezișe și din capul locului activă.

Esențială nu mi se pare însă reprobașa meritorie, cit evaluarea condițiilor în care iopcritul își

desfășoară manevrele. Este una din binefacerile incalcabile ale lumii în care trăim imprejurarea că viațile sunt întotdeauna recessive în raport cu virtuțile pe care le răstălmăcesc. Ipocrizia este, și deosebit, o sinceritate mai conștientă dar și una, în același timp, pervertită: nu mai puțin, ea continuă să graviteze docil în jurul virtuții-soare, căreia îl face încontinuu omagiu servil. E un loc comun, de la La Rochefoucauld (†1680) încoace, ideea că virtuțile au motivații vicioase și că ipocrizia este omagiu pe care viciul îl aduce virtuții. Scapă însă poncifului ideea că termenii inevitabili ai viciului sunt de logica și de gramatica virtuții. Pentru a-și practica politica de subsol, viciul are nevoie ca de aer de limbajul virtuții. Iar cine recurge la un limbaj, chiar pentru a-l discredită, îl restituie fără să vrea ontologia subiacentă. În discursul vicios, ceea ce strălucește spectral este retorica virtuții. Natura însăși a viciului este ca un sughiț al virtuții. Să ne amintim că, într-un vers malitios, Shakespeare îl condamna și pe diavol să nu poate evita invocarea Scripturii.

Transfigurarea retelelor intenții

Pe de altă parte, există o pildă enigmatică, pe care eu o cunosc în formularea lui Claudel, și care afirmă că sfintul se roagă cu ajutorul rugăciunii lui iar păcatosul prin păcatele pe care le face. Cum vine oare să te apropii de Dumnezeu comod păcate? Nu cunosc răspunsul la această întrebare. Ceea ce știu însă este că recesivitatea paradoxală a viciilor are o consecință socială remarcabilă. Oamenii inteligenți din toate tipurile au sesizat valoarea socială a viciilor. Într-în, Toma din Aquino (†1274) a recunoscut că "multe din lucrurile utile nu ar fi existat dacă toate păcatele ar fi fost strict prohibite" (*Summa Theologiae*, IIa IIae, q. 78, 1). La începutul secolului XVIII, Bernard Mandeville a imaginat, într-o carte care a fost condamnată în 1723 pentru atentat la ordinea publică, ceea ce a inginoasă demonstrație a tezei că virtuțile sunt un viciu iar viciul e o virtute. Cartea se numea *Fabula abinilor, sau beneficiile publice ale viciilor private*, și arăta de o manieră deopotrivă spirituală și implacabilă cum cheltuiala nerușinată a celor bogăți oferă de lucru săracilor, în timp ce avariția economică, considerată virtute a cumpătarii, condamnă la moarte gurile infometate de o economie stagnanta. Mai mult, păturile defavorizate sunt în mai mare măsură ajutate economic de goana după plăceri a bogăților "vicioși", care cheltuiesc bani pe producție de lux și astfel, schematic vorbind, lansează economia, dect de filantropia citorii ajutoare virtuoase, care, pe lingă dezavantajul minor de a fi sporadice, posedă din plin defectul de a constipa căile economice de prosperitate. În demonstrația lui Mandeville, viciul pune lumea în mișcare, în timp ce virtutea o inhibă. Stagnarea lumii nu ar fi reprobabilă, dacă virtutea nu ar face ca, în fond, săracul să rămână tot sărac iar bogăția bogățului să se eternizeze. Spre deosebire de acțiunea conservatoare a virtuții, viciul are rolul declanșatorului care dinamitează ordinea împietrită: el reprezintă forță care îl pune pe oameni în mișcare, obligându-i să presteze acele activități care nu pot fi incununate de succes decât dacă rezultatele lor sunt împărtășite de mai mulți. Principiul satisfacției dorințelor de orice fel devine astfel principiul existenței pieței concurențiale. Maxima fabulei lui Mandeville, extrasă de Adam Smith o jumătate de secol mai târziu în *Teoria sentimentelor morale* (1764), este că există o conversie naturală a dorințelor egoiste (a "viciilor") în contrariul lor, prin socializarea concurențială liberă. E suficient ca oamenii să înbă relații continue și multilaterale între ei, pentru ca principiul acestei conversii spontane să acționeze. Mai mult, conversia spontană a intențiilor egoiste are avantajul de a evita inhibiția acțiunii prin generalizarea cunoștințului paradoxal al bunelor intenții. Într-o formă lui clasice, el a fost formulat în *Metamorfozele* (VII, 20) de Publius Ovidius Naso: "văd binele și îl accept; dar fac răul". Potrivit unei formulări mai recente, el afirmă că drumul spre iad și pardosid cu bune intenții. În fond, mesajul lui Adam Smith este că încreșterea conștiință spre binele cu orice preț e mult mai puțin productiv, sub raportul virtuții reale, decât calea care constă în conversia spontană a scopurilor egoiste în rezultate generoase pentru toți. Fortună puțin nota, putem spune că adevarata ipocrizie e a celor care își imaginează că ipocrizia poate să nu fie un moment necesar în orice sinceritate căreia îl pasă de cel de alături.

ANNEMARIE WEBER

Germani care se întorc în România

Peste două sute de cetăteni străini, majoritatea germani, repatriati sau nou-veniți, ce s-au stabilit începând cu 1990 în Transilvania, sunt cuprinși din acum în "banca de date" a domenei Roth-Höppner. Nu toți se vor înscrise în associația nou-creată și poate nu toți vor rămâne definitiv în România, dar toți au nevoie de sprijinul celorlalți. "Fie și numai pentru a fiu că nu suntem singuri ne-buni care să avem o aventură în România", cum s-a exprimat unul dintre membrii fondatori ai asociației.

• Soții Roth-Höppner, domnii Michael Lindner și Michael Kothen, doamna Gerlinde Gabler-Braun împreună cu alte cîteva zeci de cetăteni germani au înființat de curind asociația nerulicrată "Arca lui Noe - Asociație de sprijin al persoanelor ce se repatriază ori se stabilesc în România". Arca lui Noe - simbolul speranței într-o lume răvășită de haos - nu a fost atât de întimplător pentru numele asociației: cei mai mulți dintre membrii fondatori sunt creștini activi și oameni devotați speranței. El vor ca prim exemplul munций lor fie să demonstreze etnicilor germani în ale căror comunități s-au (re)integrat că existența multiseculară a acestora în România nu s-a terminat, ci, dimpotrivă, merită reincepere, fie să ajute la depășirea crizei economice și morale în care se află societatea românească în general. În preambulul statutului asociației se stipulează, ca unul din scopurile de bază, "crearea unei imagini mai bune - deci corecte - a României în străinătate". Pentru asociații, această sintagmă nu este deloc o formulă de polițe. "Este în interesul nostru de oameni de afaceri ca această imagine să se imbunătățească, pentru că partenerii noștri din afară să ne ia în serios și să ne acorde increderea cuvenită", explică domnul Kothen. În plus, asociații se vor informa reciproc asupra formalităților necesare înființării unei firme sau stabilirii în România, despre legile în vigoare, despre asigurările sociale din țară, despre piața muncii. El vor putea să-și reprezinte interesele atât față de autoritățile române cît și față de cele din Germania sau chiar față de forțile europene și-și vor putea crea un lobby pentru rezolvarea problemelor lor.

• Doamna Gerlinde Gabler-Braun a venit din motive umanitare în România, aducând în 1990 ajutoare la o casă de copii din județul Hunedoara. Cu timpul, ea a constatat că un ajutor adevarat nu se poate rezuma doar la niște transporturi de ajutoare. Astfel s-a decis să se mute definitiv în România. Doamna Gabler a invitat perfect românește, s-a convertit la ortodoxism și conduce astăzi caminul de bătrâni (în construcție) al Bisericii Evanghelice din Sibiu. Problema ei (și, bineînțeles, nu numai a ei) este refuzul statului român de a se implica în subvenționarea lăcașurilor sociale înființate și conduse de către particulari. Ceea ce în Occident este considerat un lucru normal, fiind soluția cea mai eficientă și mai comodă pentru stat de a se achita de datoria sa față de indivizi-problemă ai societății (răspunderea gestionării banilor statului revine particularului, care pe deasupra mai investește și el bani și inițiativă în proiectul pe care-l consideră ca fiind al lui). În România, din contră, este considerat ori drept o imixtiune a particularilor (chiar "străinilor") în treburile statului, ori statul nu se interesează de loc de căminele înființate de particulari, considerindu-le a fi ceva strict privat (adică "treabă lor").

• Michael Lindner este un tânăr agricultor german (cu diplomă) care se pregătește să înființeze la Cisnădiua, lîngă Sibiu, prima școală agricolă din zonă ce urmează să funcționeze după principiul biodynamice. El s-a asociat cu cîțiva localnici, care însă își mai aşteaptă titurile de proprietate, așa incit înființarea gospodăriei agricole-goala mai trebuie să aștepte și ea. Între timp, Michael Lindner confectionează într-un atelier din Deva agregațe agricole speciale, și anume pentru tracătura cu cai. Din experiența sa de agricultor în Germania și în Norvegia, o familie poate trăi - poate chiar bine - din cîteva hectare de pămînt, dacă se dedică exclusiv agriculturii și o face cu cap. "Agricultura după orele de serviciu, așa cum se practică aici, nu poate da randamentul necesar", consideră tânărul Lindner.

• Maria Luise Roth-Höppner este astăzi profesor de profesie. Fiind implicată într-unul din vestitele procese politice ale regimului comunist, nu și-a putut exercita profesia (și nici o altă meserie cît de cîteva lăzile) în România. N-a văzut atunci altă soluție decât emigrarea în Germania. După 1989 a revenit imediat în țară, împreună cu soțul ei, neamă-neamă, din Hamburg, care și-a pus la bătaie banii dintr-o moștenire pentru a înființa o firmă din care cei doi să poată trăi. HORA este astăzi cea mai bună adresă în Sibiu pentru culegerea computerizată de texte și tipărire de diferite programe și broșuri. Domnul Höppner s-a gîndit să solicite cetățenia română, ceea ce din partea statului român nu-ar fi nici o problemă, dar, acceptind-o, riscă să piardă cetățenia germană. Germanii neacceptă dubla cetățenie decât în cazuri excepționale.

• "Niciodată n-am fost mai fericit în viața mea și niciodată n-am fost mai sigur că ceea ce fac este exact ceea ce trebuie să fac", declară Michael Kothen, un întreprinzător german care a înființat în 1993 o mică firmă la Daia, într-un sat de lîngă Sibiu, unde produce pile cosmetice, cum se oferă clientilor, pe lîngă periuță de dinți, în hotelurile bune din Occident. Fiind un tip pragmatic, și ca fost muncitor care cunoaște mentalitatea omului necăjit, Michael Kothen se descurcă foarte bine în sistemul nostru balcanic. În toamnă, firma sa va produce truse complete de manichiură. "Trebuie să recunosc, n-am venit din motive umanitare în România, ci am venit să fac bani, dar dacă firma mea prosperă, aceasta nu este deloc în detrimentul oamenilor de aici!" Problema principală a întreprinzătorului Kothen este la ora actuală lipsa unui personal calificat după nevoile economiei de piață: competent, disciplinat și cu inițiativă. "Nu găsești un comerciant ca lumea sau un manager de calitate. Din păcate, economiile dvs. cu diploma nu prea au habar de economia adevarată!"

FOTBAL

CORESPONDENTĂ
DIN WASHINGTON

VALENTIN FEYNS

Echipa de fotbal a României s-a calificat în optimi

Washington, două ore după meci. Am trăit într-un grup de româno-americani schizofrenica experiență de a-l urmări pe "ai noștri" jucind contra "alor noștri". Mi-aduc amintire cum, urmărind tot la televizor tragerea la sorti, mă rugam: "Doamne, nu ne face figura asta!". Bineînțeles că ne-a făcut-o.

Așa că am apucat ziua cînd i-am văzut intrînd pe teren în două șiruri: în stînga "ai noștri", în dreapta "ai noștri". Parcă "ai noștri" sunt ceva mai înalți, dar e greu de spus.

Începe jocul. "Ai noștri atacă", "ai noștri" se apără, pe urmă se înverzăză. Soarele ne bate în același timp în ochi și în ceafă; vîntul ne bate în același timp din fată și din spate. "Al nostru" îl driblează pe "ai noștri", care se întoarce și-l cotonește. Arbitrii ne fură, dar la ce altceva te poti aștepta. Ne rugăm să se amine marcarea primului gol.

Mincăm alune și bim bere, facem mizerie pe covor și lăsăm cercuri ude pe mobile, fumăr și ridem de bancuri vechi. Chestii pe care le fac bărbății de pe toate meridianele cînd se uită la meci. Nu facem pariuri, deși de obicei suntem gata să pariem și dacă mulțimea e marți sau nu.

"Cu cine țineți?" întrebă. Tăcere. "Cu tricolorii" zice un smecher. Care tricolori, toti sunt tricolori. Pe lîngă roșu și albastru, unii au albastru, alții au galben. "Să cîștige ăia cărora le pasă mai mult" zice un statistician; "cu patru zile înainte de începutul campionatului, 70% din adulții americani nu știu

an că se joacă în Statele Unite și peste 50% nici nu intenționau să se uite la vînătoarea meci". "Da", zice alt deștept, "dar procentajele care rămân reprezentății mai mult decât populația României". De unde se vede că nu e greu să dai din gură cînd nu vrei să spui la ce te gîndești. Horia Pușcașiu, de la Vocea Americii, a spus-o foarte frumos: "N-am să spun la nimerei cu cine țin; nici măcar mie". "Eu aș vrea să însă mici nul" zice altul. Ne ultimă cam strimbă la el. "Ce", zice, "n-am voie să am și o nevastă și o iubită?". Ai voie, cum să n-ai, dar vine ziua cînd vă întlniți toți trei la o petrecere și vezi tu atunci meci nul.

Un prieten american (american-american, născut dintr-un tată german și o mamă italiană) mi-a spus: "Uită-te la meci cu ideea că indiferent cine cîștigă, n-ai cum să pierzi". N-avea dreptate. Indiferent cine cîștigă, n-aveam cum să nu pierdem. N-am fi vrut să fim puși în situația asta și o să încercăm să uităm cînd se poate de repede.

Meciul s-a terminat și ne-am dus acasă.

Probabil "Cu cine țin?" și "Care sunt ai noștri?" sunt două întrebări prea diferite. Una s-a terminat, provizoriu, după 90 de minute; cealaltă trăiește toată viață. Poate că se poate ca și unii și alții să fie "ai noștri". Poate că nu se poate. Poate că unii încep să nu mai fie și ceilalți nu sunt încă. Poate că ne amăgim că ajunge să vrem. Poate că tot ce putem face e o cereare, și "ei" decid dacă mai suntem sau dacă am devenit "de-al lor".

Uite de aia am și vrut noi că România să cadă în grupă cu Germania. Am și pasat cu plăcere problema amicilor de la Europa Liberă la München. Poate mai e temp.

INSTITUTUL DE STUDII SUD-EST EUROPEENE

Bd. Republicii nr. 13

CENTRUL DE STUDIU AL MENTALITĂȚILOR EUROPEENE

din cadrul UNIVERSITĂȚII BUCUREȘTI

vă invită să audați conferința susținută de domnul

AURELIAN CRĂIȚU, doctorand în științe politice

la Princeton University

despre

CULTURA POLITICĂ ȘI SOCIETATEA POST-COMUNISTĂ: DE LA
CLIENTELISMUL POLITIC LA SOCIETATEA CIVILĂ
Conferința va avea loc în sala Institutului de Studii Sud-Est Europene,
în ziua de 30.06.1994, ora 11.

ESEU

22

LIVIU ANTONESCU

Eseu despre furt. II

Modelul fundamental al societăților comuniste și post-comuniste

Consecințele sunt dramatice

Prin urmare, statul comunist era Marele Hot, iar întreaga viață a comunității a ajuns să se desfășoare sub semnul unui model al furtului: Marele Furt inițial, furturile complementare și successive, furturile ca reacție de protecție a membrilor de rind ai comunității. Consecințele economice au fost dezastruoase – o economie nu se poate construi pur și simplu pe hotăr, cel puțin nu o economie care să dureze și să producă prosperitate. Când resursele acumulate istoric s-au epuizat, cind imprumuturile externe au început să fie rambursate, economia socialistă – dacă economie poate fi cu nimic! – s-a prăbușit ca un castel de cărți de joc. Însă consecințele de ordin moral sunt incalcabile și vor trebui să se schimbe generația după generație ca să fie elimate. Deocamdată, lucrurile s-au schimbat foarte puțin, aproape imperceptibil și, mai ales, sub aspect pur formal: cîteva instituții democratice fragile, unele inițiative legislative imperfecte, mentalitățile fiind în continuare inertiale atât la nivelul guvernărilor, cât și la cel al majorității guvernatorilor. S-ar putea spune că dreptul la viață și cîteva libertăți individuale au fost restituite către cetățenii. Însă Marele Furt inițial nu a fost abolit, iar libertatea economică este mai degradată și frumosă promisiune decît o împlinire efectivă. Iar fără libertate economică, adică fără posibilitatea cetățeanului de a avea proprietatea să inalienabilă sau sără putință de a trăi decent din vinzarea liberă a forței sale de muncă (care este o proprietate a săi), celelalte libertăți – de asociere, de opinie, de opțiuni politice, filosofice sau religioase etc. – rămân extrem de fragile și nesigure. Oricind, actualul regim post-comunist, maghiarul al vechiului regim totalitar, păstrându-și monopolul proprietății, poate anula toate celelalte drepturi și libertăți printr-un simplu decret adus în cunoștința populației intr-o bună (bună de dracu!) dimineață.

Este absurd să n-ai se vorbească despre "societățile comerciale cu capital de stat" ca despre structuri economice descentralizate – mai intîi, ele nu sunt descentralizate; în al doilea rînd, ele se sălă în dispoziția "directoriatelor" (felicitări d-lui Andrei Cornea pentru exceptionala definire a conceptului), care este clientela fidélă actuală a puterii și care, din păcate, face mai multă politică decât economie. De altfel, nici n-ai putea face economie pentru că majoritatea directorilor sunt incompetenți. Cei competenți, de obicei, "zboară" – au grija de acest lucru reprezentanții FPS și cei ai ministerelor, care sunt tot structuri politice. Directorii nici nu trebuie să fie competenți, de altfel, pentru că misiunea lor nu este să facă întreprinderile să meargă, ci este una mult mai simplă – anume accesă de a funcționa ca niște "curile de transmisie" în vastul proces de creare ilegală a proprietății "publice". Într-o anumită zonă privată, cum vom vedea puțin mai tîrziu.

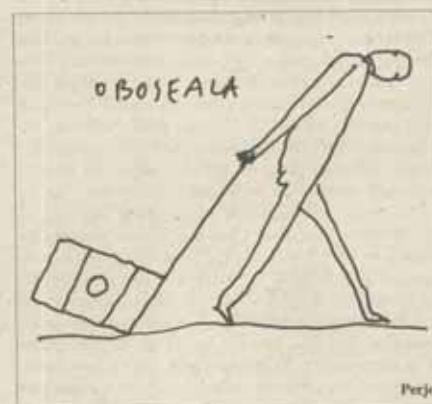
Natura proprietății și natura statului

Mi se pare lipsedea că aproape tot ce se întâmplă în România de la 22 decembrie 1989 încoace a rămas sub semnul Mareului Furt, că noi am rămas sub domnul Mareul Furt. Iar ceea ce escăpă modelului furtului a fost obținut de societate cu eforturi demne de rezultate mai bune. Oricum, odată ce nu s-a schimbat decisiv natura proprietății, nu s-a schimbat esențial nici natura statului. Acest lucru este vizibil în toate actele major – ba chiar și în unele aparent foarte mici – ale actualei puteri. De pildă, Constituția adoptată în 1991 nu garantează drepturile privind proprietatea particulară. De ce? Pentru că Marele Furt să nu poată fi pus în discuție, să nu putem reveni la starea de legalitate dinaintea instalării regimului Mareul Furt. Cel puțin o bucată de timp. De fapt, toate abuzurile și excesele regimului actual se integrează în modelul furtului. Atunci cînd puterea a votat unilateral – fără participarea opozitiei – legea impozitului pe terenul agricol, traversit în impozit pe venit, ea a continuat netulburată strategia furtului. Nu poate fi pus nici un fel de impozit pînă cînd restituția nu s-a împlinit. Și nu se poate vorbi de restituție atîta vreme cît nu s-au eliberat titlurile de proprietate, singurele instrumente legale care stabilesc faptul de a fi proprietar pe pămîntul tău. Nimeni nu poate fi impozitat pe ceea ce nu are în mod legal – și o regulă elementară în orice țară civilizată. De altfel, strategia furtului este vizibilă și în inegalitatea

de tratament – fostele IAS-uri sunt impozitate nu mai dacă au profit real, tărâni individuali sunt impozitați chiar dacă lucrează în pură pierdere. În funcție de repere conventionale, respectiv cantitatea teoretică de produse la hectar, stabilită în funcție de zona în care e situat terenul? Faptul că această lege a fost blocată la Curtea Constituțională mă bucură dar, în același timp, mă umple de mirare – în conformitate cu ne-separarea autentică a puterilor în stat și cu subordonarea justiției, ea ar fi trebuit să trăscă! Nu mă grăbesc să salut independentă justiție, știu prea bine că puterea are logică sa, care n-are nimic în comun cu ceea ce arătătoare. În momentul în care începătoarele noastre firme private sunt supuse *supraimpozitării* (după ne-numărările taxe și impozite, impozitul pe profit și de 45%), pentru a întreține "mamutii" neproductivi ai "statului" și organele de reprezentare – tot despărțit este vorba. Atunci cînd, în locul unei restituții în integrum, cu justă protecție a chiriașilor asigurată de stat, pentru că statul a fost hotul, se încearcă emiteră unei legi a imobilelor naționalizate, este vorba despărțit un furt pe care nici măcar regimul comunist pur și dur n-a avut curajul să-l legalizeze. Mă întreb cum se sănt membrii vechi și noi nomenklaturi cînd știu foarte limpede că locuiesc în niște case furate.

De la Marele Furt la Marea Corupție

Dacă nu face o simplă listă a furturilor promovate sau "legalizate" de noua putere, nu mi-ar ajunge zece articole de ziua. Însă forma cea mai spectaculoasă a furtului este, în momentul de față, corupția generalizată de la cele mai înalte nivele ale puterii. Toate cazarile de corupție majoră semnalate de presă (România liberă, Expres, Academia Cațavencu, Adevarul etc. merită toată stima noastră

Perio

pentru o activitate de demascare a corupției ce poate să pară inutilă), dar și de cîteva comisii parlamentare, dovezind un singur lucru – faptul că o bună parte din proprietatea (încă) publică este transferată în privat prin mijloace ilegale, în favoarea vechii și noi nomenklaturi. Statul comunist și cel post-comunist nu sunt niște simple abstractiuni. "Structurile" sale sunt populare cu oamenii apartinând acestei nomenklaturi, iar acestia lucrează cu multă abnegație nu pentru capitalism și privatizare în general, ci pentru privatizarea lor și pentru propriile lor capitaluri. Asistăm în momentul de față la transformarea unei oligarhii politice, autoarea Mareului Furt, într-o oligarhie economică, dar și politică, beneficiara Marii Corupții. În fapt, Marea Corupție este stadiul final, de putrefacție ca să zic așa, al regimului instalat acum aproape cincizeci de ani în România. Și fiind un stadiu putrefact, el este însotit în mod logic de diverse emanări: FSN-ul inițial, PUNR-ul, PSM-ul, PRM-ul, PSDR-ul și toate celelalte organizații pe care și le-a luate partidul comunist din România. Recent, a reapărut chiar și un fel de PCR semnat cu nume propriu!

Blocul Iliescu și salvarea comuniștilor

Deci, regimul comunist stătea sub semnul Mareului Furt, iar cel post-comunist este unul al Marii Corupții, al corupției generalizate la cele mai înalte nivele ale puterii. Scopul principal al acestui regim

nu este salvarea comunismului, care e "mort și livid", ci salvarea comuniștilor, transformarea unei oligarhii politice, artizana imbatăbilă a Mareului Furt, într-o oligarhie economică – și subordinară politică –, care să stea în fruntea bucatelor în capitalismul ce stă să se nască. Prin urmare, această oligarie nu este principală impotriva capitalismului, ba din contră! Însă ea urmărește ca viitorul clasa capitalistică să se nască cu prioritate din propriile sale rinduri. Aceasta este, de altfel, și sensul prelungirii indefinitely – însă dureroase pentru populație – a tranziției. Confuzii, abilă întreținută a tranziției permite grupului care detine puterea – numit, în general, de presă și opinia publică luminată blocul Iliescu – să efectueze pe cîdă ilegal transferul capitalului public în zona privată și, în realitate, în propriile sale mîini. Comuniștii de ieri, post-comuniștii de azi, vor fi capitaliști de mîini. E suficient să obțină cine ocupă posturile în FPS-uri, în cîte afaceri obscure au fost amestecați demnitarii acuzați de corupție, cam cite SRL-uri parazitare aparțin directorilor și demnitariilor în mod direct sau prin interpuși, ca să sezeze uriașa proporție a procesului ilegal de privatizare în ansamblul privatizării totale și în cuprinsul inițiativelor particolare spontane. Înălți și SRL-ură a ajuns să înfînteze SRI-uri. Pină și industria de armament, în principiu strategică, deci protejată, este parazitată pină la sufocare de pretinse SRL-uri pirat!

Total trebuie să poarte un nume – și s-a spus Iliescu

Ar fi putut fi impiedicat acest proces, acest furt masiv mai poate fi el stopat? Cu siguranță că da, deși acum e infinit mai dificil decât acum patru ani și chiar doi ani. Pentru a-l stopa sunt necesare două condiții absolut obligatorii. Prima cere ca justiția să funcționeze, și să funcționeze imediat independent de presiunile politicului. Cealaltă condiție solicită o accelerare a procesului de privatizare reală. Funcționarea autonomă a justiției ar stopa cîdă de cit anvergura acestei corupții generalizate. Iar privatizarea ar furniza proprietarii autenți, singurii motivati în a-și apăra proprietățile. Ceea ce nu are un proprietar real nu poate să aibă un protector real. Ceea ce este "al statului" este al nimănui – de fapt, e al oligarhiei care profită de caracterul abstract al proprietății publice, conform principiului "statul și-nimel-nou". Și chiar ei sănt – după cum ne-o dovedesc zi de zi, ceas de ceas și în proporție de massă!

Care este, oră, rolul d-lui Iliescu în acest amplu proces de furt și corupție? Mai degrabă și vorba de un rol simbolic. Domnia sa a devenit simbolul indefectibil al acestui regim corupt pînă în măduva cuselor, un regim clădit în mod esențial pe corupție. Habar nu are dacă d-ă profită personal de acest fenomen – mai degrabă aș cred că nu –, dar fără complicitatea d-sale fenomenul nu ar fi putut ajunge la aceste incredibile proporții. Prerogativele prezidențiale acordate de Constituție îl să permită să ceară justiție să funcționeze indiferent de rangul ocupat de funcționari coruși. Nu a făcut-o. Mai mult, nu a intervenit nici măcar în cazul demnitărilor demasăți de presă ca fiind fruntași ai corupției post-comuniste. Pe deasupra, mulți dintre ei și-au ghăsit adăpost chiar sub umbrela preșidențială – de la Bujor-Sion, pupilul d-sale, și pînă la Hrebenciuc, conducătorul campaniei electorale prezidențiale din 1992, un fel de campion al corupției, după cum a arătat de atînori ori presă, ba chiar și documente ale comisiei parlamentare. De aceea, în ciuda faptului că d-l Iliescu este, probabil, cîndciu persoane particulară, d-sa a devenit simbolul stadiului putrefacției comunismului, simbolul corupției generalizate. Pentru că totul trebuie să poarte un nume – vorba poetului cotrocenist – i-s-a spus regimul Iliescu. Regret că d-na nu realizează ce înseamnă să dai nume unei asemenei epoci. Mă și întreb dacă d-ă mai are vreun control efectiv asupra a ceea ce întreprinde camară pe care o protejează cu numele său ori, pur și simplu, a devenit dejă prizonierul acesteia, un simplu furnizor de nume, un simplu paravan al afacerilor necinstitute, o marionetă misată de niște sfuri afilate în minile unor mai abili decât domnia sa. Atât de abil incit să-i inducă iluzia că d-ă mai conduce România, dacă o va fi condus vreodată cu adevarat. Dacă așa este, e lipsedea că, atunci cînd nu vor mai avea nevoie de un simbol – pentru epoci, îl vor sacrifica – exact așa cum au procedat cu predecesorul dumnealui. Indiferent însă dacă d-l Iliescu mai are frișele în minii sau a devenit o simplă marionetă, e lipsedea că viitorul României, sub conducerea acestui bloc, se întrevadă în culori dintr-o țară mai sumbră. Nu e nici comunismul, nici capitalismul european, ci modelul, mai degrabă, sud-american. România riscă, sub acensul "îngheștă" conducere, să devină o republică bananera. Și cum climatul nostru este temperat continental, o republică bananera fără banane!

aprilie-mai 1994, în Iași

ANUL V
Nr. 26

Mult BERNEA

Mult Bernea prinde bine în expoziții acum cînd idealurile grupării (neo)ortodoxe au cîștigat destul teren, dar au pierdut multă sevă. Piesa de rezistență a grupării de la Catacombe, românist pe linie de ADN, nu de PRM, Bernea pare a fi modelul artistului de care avem nevoie pentru a ieși din marasmul cultural cronici. De aceea el se sfîrșă pretutindeni – la Teatrul Național plantează Grădini, la Catacombe proțește Coloane (mai precis definite de către Sorin Dumitrescu drept Stilpi), ne pierzind nici ocazia de a relansa calitativ galerile Galla, împreună cu un grup de artiști binevoitori. Panorama expoziției de la Catacombe ținete în două direcții retrospective ("exegi monumentum...") și teza, anume localizarea și omologarea unei noi specii de arhetip – "stilpus bernensis", ne grăbitim să-l numim, spre a-i descuraja pe protocroniști. Surprinzător, teza multumeste îar retrospectivă nu. Teza nu corespunde avidității de matrice spirituale (de-așa s-a descooperit vreo duzină în ultimul veac, și tot degeaba) și nici nevoii de edificare religioasă, acut rezinsimă de către două vizitatoare ce aveau drept ghid un tratat de dogmatică ortodoxă. Stilul convinge atât vizual, prin felul în care activează spațiul plastic, cit și simbolic, prin prospetimea transparentei sale semantice, străină de metafizica greoaie, asfixiantă a incisivilor angroșiști de simboluri. Din fericire, în perimetru iconografic, opera lui Bernea este neg-entropică; în spatele unei producții impresionante cantitative, stau – de atât decenii – doar cinci-gase "fixați" simbolice. Ceea ce-i reconfortant. Numai că nu se poate spune același lucru despre opțiunile picturălă, încă indiscernabilă, mereu contrazisă de pasul următor. În ultimul timp prevalează tendința spre o picturalitate mai acuzată, servită de deschiderea spre un spectru cromatic luminos, ce se potrivește mai bine cu străduință simbolică decit "abile" jocuri de perspectivă combinate cu dominantele tenebroase specifice unor *Interiorare de biserică* ori celor *Paisaje nostalgie* care concurează Toledo în furtună de El Greco, dar în maniera "adevărătorilor Arnoten". Cel mai recent Bernea este mai interesant decit cel de altădată. E mai pictor. Taboulurile îngindurate nu mai sunt în chip necesar înnegurate și cu astăzi mai puțin sfîșietoare, precum acele *Paisaje monastice* din anii '80, minunate cu glăsuri singuri, de parță ar fi trecut peste ele un imens limax rânt. Dimpotrivă, cei mai reuși stilpi (1993-1994) sunt prinși într-o pastă deloc crăpată, ce se abandonenă cu seninătate bidimensionalității, chiar decorativului. Aceasta se potrivește profilului creator al artistului (mult mai bine decit expresionismul de-tensionat), particularizându-l – de ce nu? – și în context mai larg: hrubele "mistică", negrașe, cu colonne și tot dicchisul, sunt specialitatea lui Anselm Kiefer, în timp

Horia Bernea
Coloană (ulei 162 x 130)

ce simbolismului ortodox îi priește lumina, strălușirea, seducția, nu Wagnerianismul de Curtea-Vechie. Se întimplă că Bernea sesizează uneori acest lucru, iar cele mai frumoase pinze profită de o lecție modernistă bine înțeleasă, materializată într-o cromatică destinsă și o punere în pagină subtilă asimetrică, lucru mai puțin evident din pricina motivării – aparent – strict simbolice a stilului. Locus acestora în tablou este însă un loc determinat plastic, nu iconografic – de aceea centralitatea și verticalitatea lor, obosită în alte condiții, sunt nici în chip fericit dieranțate de multiple diagonale, ce comunică oprișunile vizuale în atracție. Designul, stilul este decupat dintr-un context aparte, cel monastic. Dar pinzele recente, ce-l justifică pictural și nu doar iconografic, renunță la haloul spiritual apriorie, în favoarea atribuirii unei funcții structurale infinit mai complicate. Iar asta îl propulsează cu mult deasupra "geniului etnologic" pe care Sorin Dumitrescu îl atribuie cu mărinimile lui Bernea. Înainte de a fi – care o fi? –, potrivit aceluiași exeget, "modelul formei imbișericite" (sic!), stilul este realitatea formei invrednicite pur visual care, purtind sensuri ori nu, se impune prin claritatea rotunjimii sale. Nu e blasphemie, dar fiind intotdeauna cadrat de porți sau balustrade, stilul lui Bernea seamănă cel mai mult cu nudurile stemice, vag aruite, pe care Bonnard le agăță între ferestre ori uși între deschise, drept jalooane într-un univers cotidian, în care ritmurile perfecte sunt literalmente incarnate. Calmul și robustețea ce încheagă întreaga atmosferă a unui asemenea tablou induc în cazul lui Bernea o ordonare a spațiului absolut, a spațiului simbolic, devenit astfel nu doar plauzibil ci și ademenitor. Prințind viață, carne, asemenea flințelor și nu semnelor, stilul lui Bernea capătă un rost real, așa cum stau cuprinși între prispa de lemn și streașina de șindrili. În micul lor se lasă

presimtă lemnen slab, lemnen moale, complet acoperit de ten-cuială imaculată. Simbolica stililor nu acoperă un facil triumfalism religios, ci o mereu adincă grijă, o incertitudine solidificată precum pojghișta de gheăță deasupra unei ape adinchi, pe care, neputind să-scrutezi cu ochiul, o poți măcar străbate cu piciorul. Între două perisabilități consecutive, între două orienturi niciodată sigure – cel pe care se sprijină și cel pe care îl sprijină – stilul se menține într-o verticalitate imperfectă, slabit cum este chiar micul său moale, perisabil. Contra convinerii lui Sorin Dumitrescu, ipostazierea stilului reprezintă chiar o tăieriță fenomenologică sui generis, magistral implinită pictural. Arhetip, model, simbol, toate aceste noțiuni sunt lipite de consistență. În raport cu realitatea, cu intensitatea acestei forme a prezenței – stilul. Păcat că la această problematică s-a adăugat "retrospectiva", cuprinzând întrătoritoare *Interiorare de biserică* în care străne, racle și pernițe muiațe-n tente de verde, galben și roșu (ce și fac nepermise deservicii reciproce) sunt transpuse din realitatea specială a bisericii (în care își găsește toate locul și rostul), în mediul neîndurător al tabloului, în care farmecul nefababil al modelului devine pură stridență plastică. Cât de spre grafică (desen, acuarelă), cu excepția *Cerdacul lui Maicii Antimă* (locul din care a fost desprins stilul), se putea renunța într-totul, deoarece grafica lui Bernea ar trebui expusă în cel mai bun caz sub pseudonim. Dacă chiar ar trebui expusă... Grădinile, deoarece sunt nelocul ei, sint în cea mai mare parte adevărate suplicii pentru ochi, intrucât tușele inutil de mult vibrante transformă pinza într-o suprafață ce clipește permanent. și astăzi din cauza verdelui, de care abuzează. Cind măsura este pătrată, ochiul își poate vedea de treabă, constănd că, prin 1989, Grădina de la Văratec (cat. nr. 21) arăta foarte bine primenită în ocruri. La fel și cele cîteva ipostaze sălăturate, în care anumite contraste și aspirimi trimit la unele dintre cele mai bune peisaje ale Vamegului Rousseau.

ERWIN KESSLER

Viorel Marinescu Daniel Vigni

Rusalii '51

framante
din deportarea
în Bărăgan

A apărut
cartea de
documente
și mărturii
"Rusalii '51"
privind
deportarea
în Bărăgan.

• FILME • FILME • FILME •
Luna iulie a anului în curs ne "amenință" cu o serie de filme bune, crucești ale unor regizori de marcă ai cinematografului american. Astfel:

1 iulie: MR. JONES – cu Richard Gere și ZIUA CIRITITELI – cu Andie McDowell și Bill Murray.

8 iulie: DENNIS, PERICOL PUBLIC – cu Walter Matthau și John Malkovich (Premiul Oscar pentru rol secundar), FUGA MORTALĂ – cu Dolph Lundgren.

15 iulie: UN POLITIST CU EXPLOZIE INTIRZIATĂ – cu Priscilla Presley (o parodie: la decernarea premiilor Oscar), ANUNȚ PERICULOS – cu Bridget Fonda.

22 iulie: O LUME PERFECTĂ – cu Clint Eastwood și Kevin Costner.

29 iulie: BEETHOVEN – UN CINE PUTIN PREA MARE – parte a II-a, DINTRE PENTRU DINTE – un film indian.

Și acum, cîteva derăvăluri privind luna august. Lista începe în luna iulie continuă cu alte filme despre care autism doar în video. Acestea sunt: DOSARUL PELICAN – cu Julia Roberts; BEVERLY HILLS 3 – cu Eddie Murphy; MADE IN AMERICA – cu Whoopie Goldberg. În continuarea lunii august va rula o altă serie de filme pe gustul marelor public, respectiv SUPERDETECTIVUL, TOLERANTĂ ZERO, CEI TREI NINJA CONTRAATAÇĂ (IRINA IONESCU).

• AGENDĂ CULTURALĂ • AGENDĂ CULTURALĂ • AGENDĂ CULTURALĂ •

MIERCHI 29 IUNIE

• Institut Francez, ora 16:30: filmul "Hiroshima, dragoste mea" de Alain Resnais

• Academia de Muzică, Sala George Enescu, ora 18: "Maestri consacrați, maestri în devenire" – conferință prof. Grigore Constantinescu și concert extraordinar al ansamblului de suflători al Academiei, dirijor Emil Baciu (Germania)

JOI 30 IUNIE

• Opera Română, ora 18: seară de balet Stravinski – "Pasărea de foc" și "Sârbătoarea primăverii"

• Ateneul Român, ora 19: concert de închidere a stagiașilor cu Orchestra Filarmonică dirijată de Horia Andreescu, solist Eugen Sârbu (Olah, Paganini, Reger)

VINERI 1 IULIE

• Ateneul Român, ora 19: concert de închidere a stagiașilor

• Sala Radio, ora 19: concert extraordinar "Muzeicienii de azi, muzicienii de mâine", cu Orchestra de cameră Radio, dirijor Ludovic Bacău, soliști Cristina Buciu, Ruxandra Urdăreanu, Andra Oana Ulieru, Lucian Nicolae Bica, Horia Mihail (Mozart,

Rossini, Vieux Tempé, Beethoven)

• Teatrul Odium, ora 19: premieră piesei "Cumătrele" de Michel Tremblay, în regia lui Petre Bokor

• Opera Română, ora 18: "Nabucco" de Verdi (spectacol în limba italiană)

SIMBĂTĂ 2 IULIE

• Opera Română: "Samson și Dalila" de Saint-Saëns (spectacol în limba franceză)

DUMINICĂ 3 IULIE

• Opera Română, ora 18: "Madama Butterfly" de Puccini (spectacol în limba italiană)

LUNI 4 IULIE

• Galeria Simeza: se deschide expoziția de pictură Carolina Iacob

MARTI 5 IULIE

• Muzeul Național de Artă, ora 18: recital de pian Clementina Ristea (Mozart, Brahms, Chopin, Ravel, Liszt)

• Galeria Galateea: se deschide expoziția de artă decorativă Vlad Boțan

Rubrică realizată de DOMNICA MACRI

GABRIEL ANDREESCU

Don Quijote în Est

II

Anti-occidentalismul

Asemenea romanismului, termenul Occidentului este omniprezentă – în fond, complementară. Deși esențial anti-occidental, „discursul” lui Octavian Paler nu devine, prin asta, mai puțin consistent, sau mai puțin convingător. Formulările-calificările sălătău, au puterea de a se fixa în memorie: „Problema... imi și greu să mă impac cu un anumit cult al rez...-tei, al succesului, care transformă în «afaceri-totul, prietenia, cultura, conversațiile zilnice. (...) Înțeleg mult mai bine filosofia hamalului care, într-o dimineață, când l-am rugat să-mi ducă valizele, mi-a răspuns râmbind: -Nu, domnule, azi am mâncat.” Să: „Dacă Occidentul este preocupat mai mult de combaterea colesterolului decât de combaterea egocentrului, nu rezultă de aici că de vină este bunăstarea și că noi avem motive să fim satisfăcuți de șansa de a o ducă miserabil” (p. 13). La o altă pagină spune direct și sintetic: „...) chiar dacă în fața civilizației tehnice a Occidentului noi ne simțim uneori niște barbari, nu mi se pare că Occidentul ne e, spiritual, superior. În plus, totă referirea prin care a trecut această parte a Europei nu se poate, să gândesc eu, să nu înseamnă nimic” (pp. 57-58).

Caracterul deseori seducător al discursului său anti-occidental îl poate face pe cititor să uite substanța acestui discurs. Să nu este oră să convingi, în acest sens, cititorul, că cunoașterea cu „Lumea liberă” se reduce la comentarii ideologice, filme și reclame? Scepticismul are într-adevăr morțău și există motive să acuzi, *dintotdeauna*, lumea de prea mult egoism. Dar a face un *ex auctore* din egoismul lumii occidentale înseamnă a utiliza elisee. În esență, societatea occidentală este fondată pe spiritul de solidaritate colectivă. Să am în vedere nu impresii de turist, ci studii solide asupra fenomenelor de autoorganizare în ceea ce mai structurată parte a lumii. Cât cunosc că munca voluntară reprezintă în Statele Unite 30% din întregul efort uman din acea foarte muncitoare țară? Să că specificul ei este ordinea din instituții și multimea acțiunilor de grupuri de indivizi, asociații, fundații, acțiuni comune etc., care reprezintă, toate, forme de solidaritate? Puțini români pot realiza amplioarea acestui fenomen. (Bineînțelea, astăzi nu înseamnă că Occidentul este roț, comod etc. Dar calificativul pe care le folosim sănătății prin excelentă contextuală.)

Reducerea vieții occidentale la profit, în antiteză cu spiritualitatea ce a-să naște în Est (pentru că suferința teribilă de aici nu se poate să nu rodească în vrem feli), revine ca un leit-motiv. „Acolo, pragmatismul a creat un om robotizat, o mașină superioară și eficientă de făcut bani” (p. 195), enunță el foarte precis. Este același clipești al Stingei marzante, cu care, de altfel, Octavian Paler are prea puțin în comun, și căre ar fi trebuit depășit. Ceea ce are de învățat astăzi românul este faptul că civilizația prosperității obligă la o civilizație a comportamentului; o minimă doză de idealism. Lumea complexă a Occidentului nu se poate construi cu flințe robotizate.

Uneori critica anti-occidentală poate deveni îngrădită – vezi argumentarea ideii că occidentalii nu pot înțelege Estul. Un articol din *Le Nouvel Observateur*, în care autorii afirmă, „cam disprețitor, că români nu îndrăznesc să vorbească” (p. 157), este pentru Octavian Paler cel mai bun exemplu al acestor incompatibilități. Să explică consecințele pe care le-a avut acceptarea interviului propus lui în 1985: ușile redacătorilor i-să-i închidă, ar fi urmat concedierea filialui său etc. Mă întreb înăuntru cum se poate vorbi despre îndrăzneala acelora care nu au să tem de consecințe. „...) Cei doi gazetari francezi (...) nu riscau decât, cel mult, să fie expulzați” scrie Octavian Paler (p. 157), deși un ziarist din aceeași, pornit în căutarea lui Vasile Paraschiv, a fost bătut sălbatic de oamenii Securității, iar Jean-Louis Calderon și-a găsit moarte pe străzile Bucureștiului, în decembrie 1989.

Dar cea mai monstruoare acuză adusă Occidentului este trădarea României la Yalta. O acuză veche, reluată cu intensitate după revoluție, deși, în-

tre timp, au apărut cărți care au adăugat ceea ce era necesar pentru a demisifica subiectul (mă gîndesc în primul rînd la cartea lui Jacques de Launay, dar observații interesante pot fi găsite de cititor și în articolele lui S. Dumitru publicate în revista „22”). Cred că Octavian Paler este unul dintre cei mai vehemenți promotori ai acestei teme. Dincolo de informația concretă, cu privire la ce s-a stabilit la Yalta și, mai ales, cu privire la condițiile în care s-au stabilit sferelor de influență după cel de-al doilea război mondial, trebuie să remarcăm absurditatea acestei vizionări, conform căreia derularea celei mai mari conflagrații a tuturor timpurilor ar fi trebuit determinată în raport de interesele României.

Vestul suferă de multe, dar nu de occidentalism.

Eroul (eroii)

S-a spus despre eroul din *Don Quijote în Est* că este alter ego-ul lui Octavian Paler, forma și substanța același personaj. În carte există însă mai mulți eroi – interesantă vocea „lucidorului” Andrei, a cărei importanță pentru echilibru cărtii nu trebuie subestimată. Cea mai importantă mi se pare totuși diferența dintre autorul manifest din paginile cărții și eroul construit, imaginea spre sine însuși care se compune din acest balet literaturizant dintre persoana întâi și eroul mitologic Don Quijote (de care Octavian Paler se apropie sau se deținează; o relație complicată, cu momente de identificare și cu altele de respingere premeditată).

Pe primul fil recunoaștem din sinceritatea spontană a amintirilor, sau a reflectiilor, exprimate cu un patetism autentic din care emfață dispărere: „Mă văd copil, în prima sau a doua clasă primară. Tânără trimisese să doar bulgări de sare oilor noastre, de la stâna, și, la întoarcere, m-am rătăcit prin pădure. Se făcuse noapte. Mergeam pe frunze uscate care fogneau amenințător. Cu inimă strânsă, aşteptam să mă înfăteze duhurile muntelui, despre care auzisește multe povestiri înfricoșătoare. Simțind că mă lasă nervii, am rupt o nuia cu care am început să izbesc arborii, în timp ce strigam: -Nu-mi e frică, nu-mi e frică, nu-mi e frică” (p. 34). Sau o altă frază, admirabilă, și tot legată de amintirile copilariei: „Să nu pot să-nu-mi aduc aminte că în satele copilariei noastre, unde aparțină unui automobil constituia un eveniment, praful ușilor era amestecat cu polbere cosmică” (pp. 86-87).

Al doilea personaj, modelul pe care și-l construiește autorul rezultă dintr-o punere în scenă care nu poate eludă tenta artificială. Pagini ale angoaselor: autorul își amintește de „trica animalică” pe care o simțe și-l face să ardă la hale ciornete unui jurnal scris pentru a fi trimis în Occident. Se descoperă apoi într-un „înțuneric apro, tulbură”, „un orag parăsit, abandonat”. Să aproape imediat, „o plaineă violență” care face să guamă tabla de pe acoperiș. Tantă această atmosferă îl face pe autor să reflecte la... avantajul că orașul va fi spălat de praf. „Căci am uitat de cănd n-am mai vizuat o magină în Salubritate pe acest bulevard” (p. 37). Să văză autorul continuu, afectată de un ciudat eclectism al interiorității.

Autodefinirea se face uneori prin sugestie, altori este directă. În acest casă „scenarist” pregătește revanșă axiologică. Autorul insiste pe o mitologie a săraciei și inadaptabilității. Eroul nu are bani și, de altfel, în adolescență fusese sedus de deviza „Port totul cu mine” (p. 21). Cei 50 de dolari pe care nu încăpăținează să-i păstreze la plecare din America fac că pensia sa pe două luni. Autorul nu-a fost niciodată în centrul unei sărbători. Nu și-a sărbătorit niciodată ziua de naștere. Nu-i plac voiajile, orice plecare este „o catastrofă intimă”. Necunoscutul îl sperie, ambianțele care nu-i sunt familiare îl provoacă teamă.

Nu se sporește de moartea propriu-zisă, ci de cea prin îndobitoare. Nu mai stie să ridici deosebere se gîndește mereu ce va fi în fine. Un idealist inadaptabil, un romantic înfrânt și neajutorat. Un obosit, a cărui capacitate de a dispersa este o formă a vitalității. Eroul antipatizează modelul oriental, acestul, înțelesul (care restringe, drăguțește), și face „elogiul” nebuniei.

OCTAVIAN PALER

Există la personajul lui Paler un mecanism esențial al disimulării, pe care nu poți să nu o legi de originea la care se reclamă. În ritualul autocalificării negative se ascunde sentimentul de superioritate pe care tărâmul îl avea față de ceilalți și față de lumea înconjuratoră. Indoiala de sine este o formă mascată de orgoliu și ironie. „La New York au fost momente când m-am simțit ca un bărbat *într-o România supertehnicizată*” spune el, ca să adauge „bravilor” american, drept revanșă, că la ei „istoria se află la nivelul albumelor de familie” (p. 6). „Duelurile” de idei de care își amintește se termină în totdeauna cu o replică invingătoare (a autorului), dar pregătită prin secula de conservatorism, sau de inadaptabilitate. Dacă ziaristii străini se pling de lipsa de curaj a românilor de a vorbi, asta se întimplă pentru că nu sunt capabili să înțeleagă Estul, etc. „De ce n-ă fi mandru că am găsit puterea să vorbesc de regrete *într-o perioadă în care lichilele sunt curate ca lacrimă*” (p. 298) afirmă el cu o expresie care sintetizează antologiele acest mecanism al disimulării recuperatoare.

In fond, lumea nu-i trezește, astăzi, eroului, cuturezates. Imagini precise și empatie aduc, se pare, numai amintirile copilariei sau ale adolescentei. (Doar revoluția a mai lăsat urme la fel de adinci și... Plata Universității, căreia îl dedică cîteva pagini de o patetică generozitate. Entuziasmul de-complexat pe care Octavian Paler îl arată acestei „prime și singure agore românești” constituie, mi se pare, cea mai convingătoare dovadă a sincerității aspirațiilor romantice ale autorului, așa cum putine alte declarații ale sale îl pot servi.) Vizita în America nu atinge retină cu mai mult de cîteva flash-uri. Există în carte și alte referiri, la evenimente care nu au un caracter personal și care ar fi incitat, ca să spun așa, să fie povestite. (Spre exemplu, prima întîlnire a scriitorilor la Uniune, în seara lui 22 decembrie 1989.) Dar ele rămân doar un pretext pentru declanșarea discursului interior. Lumea contează ca un auxiliar al manifestării ego-ului, tot așa cum patria este mai ales o expresie a sentimentalismului: „Departarea dă chiar praful de pe străzile noastre ceva aparte. Tanărul, nu zice, dacă nu m-ă teme că sună ridicol. Oricum, numai acolo decepțiile și singularitatea mea au un sens. Altundeva, ele nu înseamnă nimic” (pp. 17-18). De aici impresia foarte puternică de interioritate, dar și de „palero-centrism”, de carte scrisă (asemenea coloralității textelor ale lui Octavian Paler) la persoana înfăltă apăsat.

La aceasta se adaugă monomania „barocă” a textului. La Octavian Paler există un laconism al expresiei dar un retorism al obsesiiei. Formulele lui au efect, uneori sint paradoxale, de cele mai multe ori au o putere care poate face abstracție de conținut. Dar sint repetate în cuprinsul cărții de zeci de ori fără ca repetarea lor să fie motivată de ritmuri: vacanțul care a lăsat locul discuției cu voce omenească, existența în comunism ca un act de acrobacie pe sărmă, praful Bucureștiului ca o fatalitate, bârgălăia și bagatelizearea ca moravuri naționale, dezghețul de după revoluție ca o comedie proastă, normalizarea anomalului, definirea comunismului drept „cosmopolitism invers” etc.

De ce totuși senzatia că această carte, care trece prin toate marile teme, în termeni cei mai gravi ai existenței noastre, nu se desfacește?

Un prim răspuns ar proveni, după părerea mea, din lupta artistului cu complexitatea, cind el își asumă lupta cu adevărul. În mod paradoxal, artistul trebuie să ajungă la rațunile complexe ale lucrărilor și, simultan, să atingă simplitatea fundamentală a realizării (revelației, împlinirii) morale. Sub primul aspect, *Don Quijote în Est* face apel la prea multe mitologii sau clișee. Sub al doilea, mizerabilă de după revoluție ca o comedie proastă, normalizarea anomalului, definirea comunismului drept „cosmopolitism invers” etc.

O altă explicație pe care îndrăznește să o ducă treză la faptul că natura esențială artistică a finitelor umane obligă la transfigurare. De aceea, limbajul artei impune artistului ascetismul unui limbaj indirect. Pentru a deveni autentică, sinceritatea se face cu discretețe. Intimitatea gîndirii se naște din discursul asupra realității, patetismul are nevoie de laconism.

Disperarea, ca și insinuarea, nu se declamă. De aceea, pe scenă nu este adus Poetul, ci Actorul.

Glorioasa zi de 4 iulie

"(...) Ar trebui să fie comemorată ca ziua salvării, prin acte solemnă de devotament față de Dumnezeu Atotputernicul. Ar trebui să fie sărbătorită cu pompa și parada, cu spectacole, jocuri și întreceri sportive, cu salve de arme și bătăi de clopot, cu artificii și lumină, de la un capăt al continentului pînă la celălalt, de acum înainte, pentru totdeauna."

JOHN ADAMS
Cum s-a scris istoria

Elevii americanii au fost întotdeauna învățați că ziua de 4 iulie 1776 – ziua cind al doilea Congres Continental, ținut în Philadelphia, Pennsylvania, a adoptat Declarația de Independență față de

Anglia – este ziua de naștere a Americii. Acest lucru simplifică mult lucrurile, deoarece doar o singură semnatură a fost pusă pe acest document în acea zi – aceea a lui John Hancock, președintele Congresului. Declarația de Independență, în document complet, nu a fost opera unei singure zile.

Activitatea Congresului în ceea ce privește semnarea documentului de independentă s-a extins de la 7 iunie la 2 august. La 7 iunie, Richard Henry Lee, conducătorul delegaților statului Virginia la Congres, a prezentat trei rezoluții. Prima și cea mai importantă declară că "aceste colonii unite sunt, și au dreptul să fie, state libere și independente, și absolutive de orice supunere față de coroana britanică și orice relație politică între ele și statul Marii Britanii este, și trebuie să fie, complet dizolvată". Mulți delegați din alte state au susținut acest punct de vedere.

Trei zile mai tîrziu, Congresul a numit un comitet format din cinci persoane – Thomas Jefferson, John Adams, Benjamin Franklin, Roger Sherman și Robert Livingston – care să redacteze o declarație de independență oficială. Jefferson a scris un document și apoi, timp de trei săptămâni, membrul comitetului și Congresul au luate la el. La 2 iulie s-a derbat rezoluția lui Lee, iar la 4 iulie, John Hancock a semnat Declarația "din ordinul și din partea Congresului". Semnarea documentului s-a încheiat abia la 2 august; cel absent la această dată nu semnat pînă în 1781. Căpătul oficiale ale documentului au fost distribuite tuturor statelor în ianuarie 1777.

George Washington: încă cel mai mare om al Americii

Pentru americanii care îl ridică în slăvi pe primul președinte al țării, George Washington nu mai este la modă. El este de altfel și o figură presăpopulară. Cu toate acestea, acum, la sfîrșitul secolului XX, America nu-l poate uita pe singurul om din acea generație revoluționară capabil să îl ofere 13 state libere, suverane și independente. Fără Washington nu ar mai fi existat această țară; el a fost omul indispensabil.

Thomas Jefferson își amintea că Washington era într-adevăr "perfect" și că "niciodată nu se combinaseră natura cu norocul mai bine ca să creeze un om mare". La moartea sa, în 1799, era considerat de generalul Lee ca "primul în război, primul pe timp de pace, primul în inimile concetățenilor lui".

Gabriela Adamescu (redactor-suf), Rodica Palade (redactor-suf adjunct), Andrei Cornea (redactor-suf adjunct), Ilie Serbanescu (publicist comentator), Dan Perjovschi (director artistic), Oana Armeanu (actitudine socială), Horatiu Pepine, Marian Chiriac, Radu Stroe-Brunaru (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (corecțori), Gîna Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Mihaela Chișinău, Ioan Condor, Vlad Vîru (difuzare), Flori Sava (publicitate). Rubrici permanentă: Tia Serbanescu (comentariu politic), H.-R. Patapievici (cseu). Corespondenți interni: Ion Muslea (Cluj), Daniel Vighi (Timișoara). Corespondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ion Miron Damian (Paris). Responsabil de număr: Rodica Palade.

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08.

Înaintașii considerau acest lucru lipsit de importanță și neneccesar. Dimpotrivă, ei considerau că este implicat în Constituție faptul că guvernul nu va putea suprima libertatea cuvintului și a opiniei, fiindcă scorul guvernului puterii foarte limitate, printre care nu se numără și aceea de a elimina libertatea de expresie.

Că atare, mulți au crezut că nu era necesar să se introducă un astfel de amendament în Constituție. Însă în timpul debaterilor ce premergeau ratificarea, obiectia majoră a fost aceea că, în același mod, Constituția nu apăra în mod expres libertatea cuvintului și alte drepturi fundamentale. În de ce cîteva state au declarat că vor ratifica această Constituție cu condiția ca acele drepturi să fie clar exprimate într-o Declarație a Drepturilor Omului.

Ce se înțelege prin "libertatea cuvintului"? Este un concept mult mai complex decât acela de a deschide gura și a scoate anumite sunete. Amendamentul se referă, de fapt, la toată gama de exprimare a opiniei. Un exemplu recent este arderea steagului Americii ca formă de protest politic. Adus în fața Curții Supreme, fiecare membru al acestelui a fost de acord că oricine poate face un astfel de gest pentru a-și exprima atitudinea față de autoritate.

Libertatea de exprimare dă fiecărui posibilitatea de a accepta sau nu ideile celorlalți, de a-și alege calea. De aceea, acest amendament este considerat fundamental societății democratice. Dacă oamenii nu ar avea posibilitatea de a cuneaște toate punctele de vedere și de a reacționa la ele, ar însemna să fie privat de suveranitate. Oamenii au dreptul să decidă ce idee trebuie să domine și să prevaleze în politică. Un astfel de exemplu ar putea fi anii '60-'70, când în SUA a existat un puternic val de proteste împotriva amestecului americanilor în Vietnam. Acest lucru a avut un profund impact asupra politicului.

Multe țări au avut și au Constituții care garantează libertatea cuvintului, cel puțin pr hîrtie. Astăzi, cind tot mai multe popoare milităază pentru democrație și pentru drepturile omului, se pare că libertatea cuvintului cîștigă tot mai mult teren. De fapt, schimbările sociale care au avut loc în post Uniune Sovietică și în celelalte țări foste comuniste din Europa de Est și Centrală au atras după ele acele reforme. Trecerea de la comunism la societăți democratice a fost posibilă tocmai datorită exprimării dezacordului popoarelor față de politica oficială a guvernelor lor. De aceea nu este deloc surprinzător faptul că noile regimuri sint dorințe să protejeze libertatea cuvintului și a dezacordului.

In SUA, în 1920, a fost înființată Uniunea Americană pentru Libertățile Civile, care are sarcina de a apăra libertatea de exprimare. S-a spus și s-a recunoscut în repetate rînduri faptul că aceasta este premisa (obligatoare) pentru exercitarea tuturor cîloraielor libertăți. Dacă nu te poți exprima liber, este imposibil să-ți exerci orice alt drept, inclusiv dreptul de a participa ca cetățean la treburile societății.

Traducere și adaptare ADRIANA TUDOR

(Dupa: "Glorious Fourth: Celebrating America's Birthday", de Peggy Robbins, din "The World"; "George Washington: Still America's Finest", de N. Gordon Thomas, din "USA Today"; "Defending Freedom of Speech in the US", de Dan Noble.)

CITITORII DIN STRĂINATATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentei în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12, (pentru dolari în contul 4120253230; pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Contul abonamentelor pentru cititori din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$
sau echivalentul în orice monedă convertibile			

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761

Tipărit la
TIPOREX SA
Calea Flevnei 114
Tehnoredacție
computerizată
Adrian Baltag,
Alexandru Cîrpi
Revista "22"